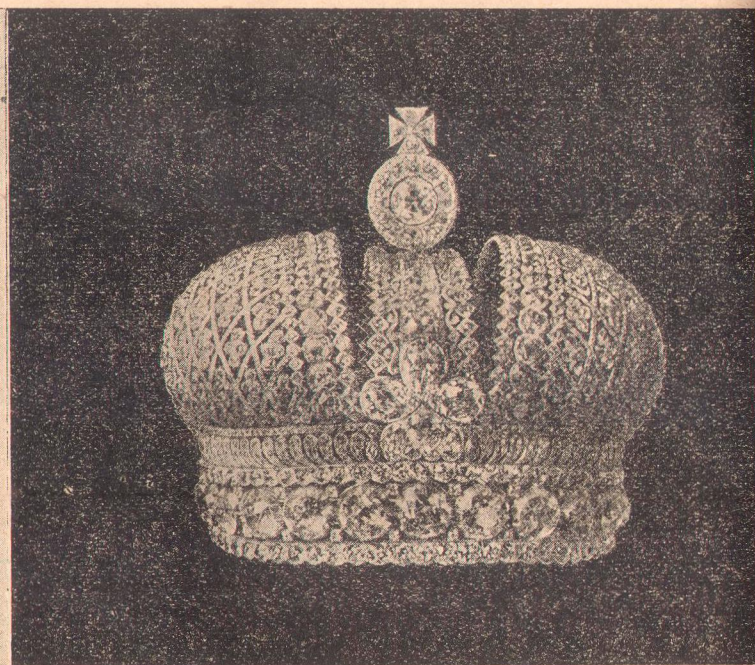

„Велика імператорська корона“. Робота ювеліра Дюваль 1796 р. Дивні, індійські діаманти вагою 2805 каратів. Зверху самородок рубін-шпінель—402 карати. Два рядки великих перлин.

„Мала імператорська корона“—робота доби Павла I. Діаманти Індії та Бразилії—вагою 584 карати.

В ОСТАННІХ числах грудня Москва в захопленні спостерігала цікаве видовище.

Виставка алмазного фонду!

Площа перед виставкою заповнена величезним натовпом.

Тискаються, гомонять, ждуть...

З ранку до вечора не вщухає гомін, із ранку до вечора стремить натовп... Варта ледве підтримує лад...

З кожним днем все більшає люду... Цікавість зростає...

В перший день—1000 людей одвідало виставку...

В другий—2500...

Жадна європейська країна, Сх'д, Індія, що як відомо постачала всьому світу, протягом багатьох віків, дорогоцінне каміння, жаден раджа не може зрівнятися з нашим багатством дорогоцінностей...

Всі ці скарби, що коштували сотні й сотні мільйонів, були власністю держави й ніколи до революції ніхто з широких мас про них не вдав й небачив їх.

Лише деякі з них, приміром, регалії в урочистий час з'являлись на світ і то приступні для зору дуже обмеженого кола осіб.

Тепер дорогоцінності в народній скарбниці...

Науково розглянуті, як багатий мінералогічний матеріал, як художній і побутовий — вони

„Велика імператорська корона“. Робота ювеліра Дюваль
1796 р. Дивні, індійські діаманти вагою 2805 каратів.
Зверху самородок рубін-шпінель—402 карати. Два рядки
великих перлин.

В ОСТАННІХ числах грудня Москва в захопленні спосте-
рігала цікаве видовище.

Виставка алмазного фонду!

Площа перед виставкою заповнена величезним натовпом.

Тискаються, гомонять, ждуть...

З ранку до вечора не вщухає гомін, із ранку до вечора
стремить натовп... Варта ледве підтримує лад...

З кожным днем все більше люду... Цікавість зростає...

В перший день—1000 людей одвідало виставку...

В другий—2500...

В третій—6000!..

Шість тисяч чоловік у день!

Чи багато виставок можуть по-
хвалитись такою численністю люду.

Це характерно...

Виставочний комітет ледве справ-
ляється з такою масою...

Більше шости тисяч у день вже
з технічних причин пропустити не
можна...

...А люд валом-валить...

Групами по 50 душ ходять, огля-
дають, дивуються, захоплюються,
слухають пояснення професорів Іва-
нова й Тройницького.

Одвідують екскурсіями...

Так на третій день виставку од-
відала німецька посольська місія
складом 5 чол., також екскурсія 25
чол. слухачів київського універ-
ситету імені Сун Ят-Сена...

І не диво...

Алмазний фонд СРСР—найбага-
тіший у світі, зборище мистецьких
речей із дорогоцінного каміння...

Жадна європейська країна, Схід, Індія, що як відомо поста-
чала всьому світу, протягом багатьох віків, дорогоцінне камін-
ня, жаден раджа не може зрівнятися з нашим багатством
дорогоцінностей...

Всі ці скарби, що коштували сотні й сотні мільйонів, були
власністю держави й ніколи до революції ніхто з широких мас
про них не вдав й небачив їх.

Лише деякі з них, приміром, регалії в урочистий час з'яв-
лялись на світ і то приступні для зору дуже обмеженого кола
ссіб.

Тепер дорогоцінності в народній скарбниці...

Науково розглянуті, як багатий мінералогічний матеріал,
як художній і побутовий — вони
тепер приступні для огляду широ-
кого люду...

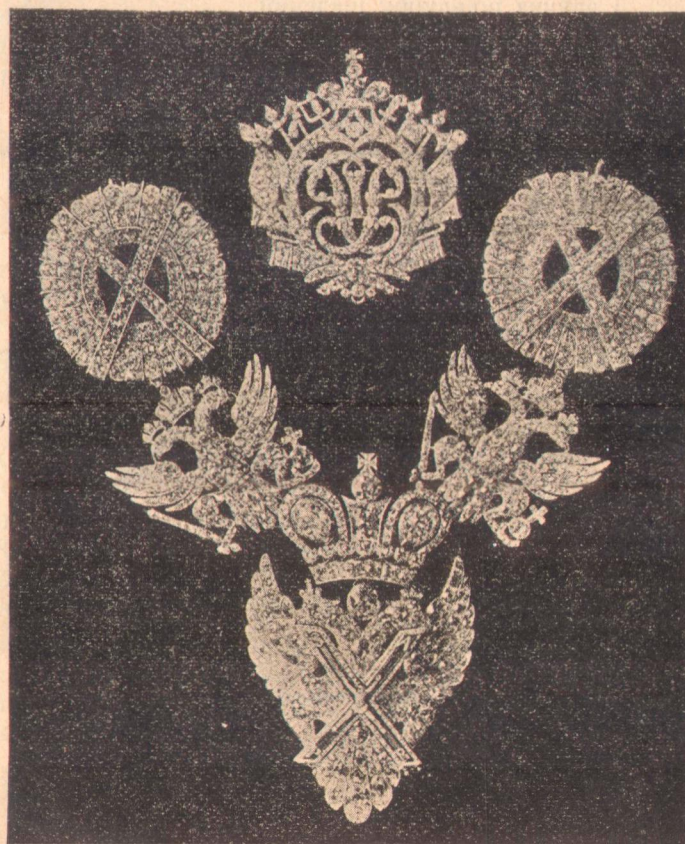
Дорогоцінності алмазного фонду
стосуються царського періоду XVIII—
XIX віків.

Починаючи з часів Петра, до
останніх часів царату, протягом
двох століть, до царського двору
безперестанно стягались дорогоцін-
ності.

Особливо цьому сприяло те, що,
майже, протягом цілого століття ца-
рювали в Росії жінки.

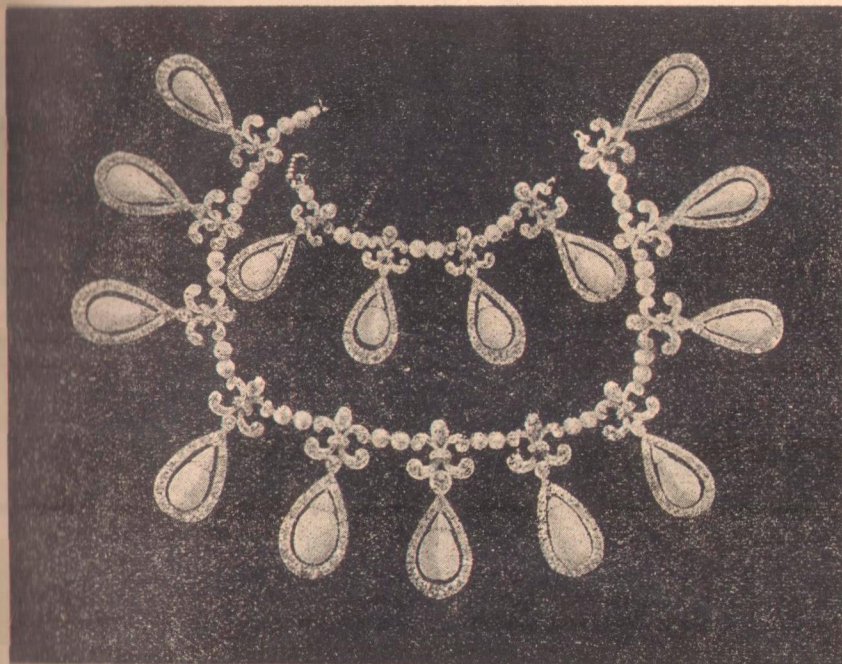
Чужоземні посланці, що бували
тоді в Петербурзі дивувались з ба-
гатства й рідкості дорогоцінного
каміння, що було тоді в «русских
дам», зазначали, що ніде подібного
вони не здибали...

Й не дивлячись на часті пере-
робки, деякі дорогоцінні рідкості
збереглися з часів XVIII в. правда
мало, через те, що Анна Леополь-
довна з ненависти до Катерини I
поламала деякі її речі, те-ж саме

„Діамантовий цеп Андрія Первозванного“. Роблено 1795 року.
Дивні, індійські діаманти вагою—1042 карати.

„Перлинове намисто“. Роблено 1860 р. Дивні, грушоподібні перлини. Важать 320 каратів. Дивні, індійські діаманти—131 кар.

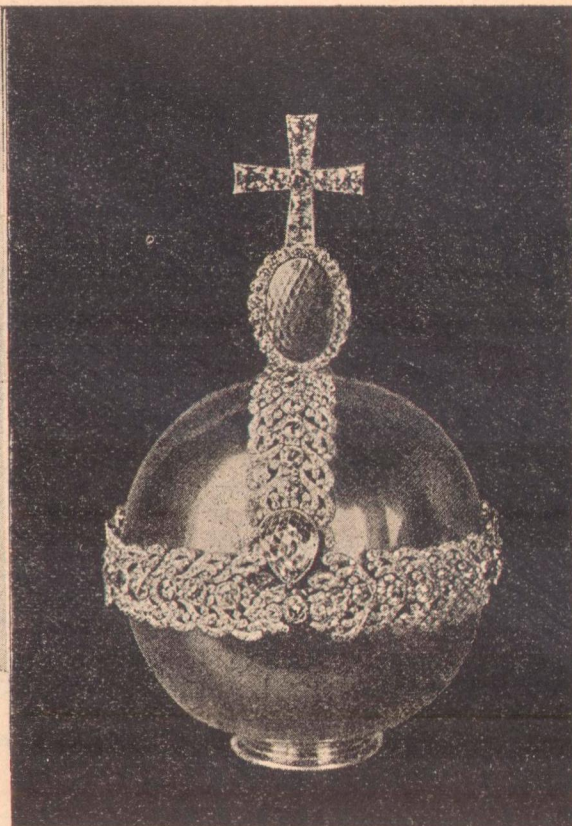
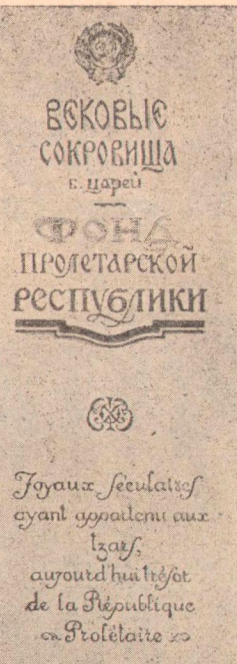
робили й інші наступниці... Зате ті речі, що збереглися з дальших часів, дають яскраву картину ювелірного тогочасного мистецтва.

По своїй цінності й історичному значінні перше місце займають регалії—зовнішні ознаки царської влади—корона, скипетр...

Корону зроблено ще в 1762 році.

Біля 5.000 діамантів вставлено в ній—важить 55 каратів.

Сімдесят великих перлин розкидано на короні, а зверху зроблено один з найбільших у світі рубінів—вагою біля 400 каратів, що куплено при Олексії Михайловичі в Пекині.

„Держава“. Роблено 1780 р. „Шар“—з червоного золота. Гірлянди діамантові. В середині індійський діамант „Іолконди“—47 карат. Зверху—цейлонський сапфір—200 каратів.

Кожне яйце містить в собі який-небудь цікавий сюрприз—мініатюрні портрети, модель потягу Сибірської залізниці, модель Олександрівського палацу в Дитячому Селі і т. в.

Багато, багато дорогоцінного є ще на виставці—і цього не перелічиш...

Діядеми з діамантів, намиста, пояса діамантові, еполети, діамантові нашивки, квіти, ордени, шнури, браслети, гудзики—все це дорогоцінне, коштовне, художнє...

Чимало окремо дорогоцінного каміння...

робили й інші наступниці... Зате ті речі, що збереглися з дальших часів, дають яскраву картину ювелірного тогочасного мистецтва.

По своїй цінності й історичному значінні перше місце займають регалії—зовнішні ознаки царської влади—корона, скипетр...

Корону зроблено ще в 1762 році.

Біля 5.000 діамантів вставлено в ній—важить 55 каратів.

Сімдесят великих перлин розкидано на короні, а зверху зроблено один з найбільших у світі рубінів—вагою біля 400 каратів, що куплено при Олексії Михайловичі в Пекині.

Загальна вага діамантів—2800 каратів, перлин—763 карати.

Вся корона важить 5 фунтів.

Держава. Великий, полірований, золотий шар з діамантовим паском.

На передній стороні—великий індійський алмаз 47 кар.

Зверху—на сапфірі—200 кар.—діамантовий хрест.

Скипетр.—На верху його міститься знаменитий алмаз, що викрадений на початку XVIII століття в Індії й куплений князем Орловим за 400 тисяч карб.

Цей алмаз Орлов подарував цариці на її іменини.

Цікаві де які діядеми, прин. діядема з діамантових колосків..

Звертає увагу діамантове намисто VIII ст. з 36 індійських діамантів вагою в 475 каратів.

Окрім того, цікава колекція пасхальних яєць—подарунки Ніколаю II на паску.

Великий букет—ізумрудне листя й діамантові квіти—роблено в половині VIII століття.

містить в собі який-небудь цікавий сюрприз—мініатюрні портрети, модель по-тягу Сибірської залізниці, модель Олександрівського палацу в Дитячому Селі і т. и.

Багато, багато дорогоцінного є ще на виставці—і цього не перелічиш...

Діядеми з діамантів, намиста, пояса діамантові, еполети, діамантові нашивки, квіти, ордени, шнури, браслети, гудзики—все це дорогоцінне, коштовне, художнє...

Чимало окремо дорогоцінного каміння...

Алмази, рубіни, ізумруди, сапфіри, діаманти рожеві, блакитні.

Грандіозне видовище!

Вражені виходили глядачі, сперечались, гомоніли...

Між іншим, цікаво відзначити, що хоча у XVIII сторіччі майстри не звертали такої великої уваги на чистоту й правильність форми дорогоцінного каміння ніж це було в останній час, все-ж витвори тогочасні більш захоплюють зр глядача, ніж то витвори пізньої доби.

XVIII сторіччя особливо відзначилося дорогоцінними речами.

Також цікаві приналежності парадного одягу тогочасного, відомоголише з малюнків...

...Але прийде час, коли деякі з дорогоцінних робіт, що чарують тепер око обивателя та й художника, можуть, згодом, стати одною зі складових частин будь-якої ніжної й міцної, корисної машини...

Москвичанин.

„Держава“. Роблено 1780 р. „Шар“—з червоного золота. Гірлянди діамантові. В середині індійський діамант „Іолконди“—47 карат. Зверху—цейлонський сапфір—200 каратів.

„Скипетр“. Золота палля. 7 діамантових обручків. Зверху індійський алмаз—Орлов—194 карати.

Російське військо атакує гірську сторожову башту (з фільму „Тарас Шевченко“—інсц. поеми „Кавказ“).

Я АЖ ПІДСКОЧИВ... (Грубий розпис шляхів СРСР на літо 1925 р. впав додолу, лишивши в моїй руці обгортку). Штовханув Фауста, що мирно спав під гуркіт колес:

— Бачиш?—тикнув я йому під ніс одірвану обгортку.

— Бачу!..

Ще-б пак не бачити! Від Владикавказу до Тифлісу грубою смугою відзначено автомобільне сполучення і з боку—дражливо—40 годин зберігається!..

— Це ми сьогодні-б уже були в Тифлісі, а взавтра—перший знімочний день...

— Певна річ,—підтвердив Фауст.—Я-ж тобі ще в Ростові казав...

— Невже?! Як-же я не звернув уваги?..

Фауст тільки знизив плечима.

— Та якого-ж біса нам не сказали цього в Одесі, на фабриці, коли так спішно, навздогін експедиції, нас у дальню путь виряджали?

Ще виразніш знизив Фаустові плечі.

Зробили консиліум із кондукторами. Виявилось, що з Гудермеса можна повернути назад на Владикавказ і все-ж зберегти хоч 12 годин. Тільки

ної точки зору, й через 10 хвилин сховав, уже на тому боці, в тій самій частині одержи всі наші надії на купання: стало очевидно, що, скупавшись у сірчаному джерелі, треба неодмінно перенести його з собою на цей бік, щоб, після броду, дві години змивати з себе багно.

Фауст знов рванувся до станції, але я спинив його: на тому боці галасливо стрекочучи, підійшли до річки дегестанки й разом з ними—казька гарба, запряжена коровами...

— Що-ж! Пошукаймо духану,—зітхнув я, побачивши, що дегестанки не пішли бродом, а налізли в гарбу і, з вереском та зойками, поїхали через бід.

І ми пішли до мечети, що випиналась на горбочку з купи дерев бо-ж—ясна річ! де церква, там і шинок.

Очевидно, Алах і Магомет, пророк його, зачарували гадючки—вулиці що крутилися на всі боки. ніяк не підпускаючи нас до вежі, що з нею моведан кличе вірних на молитву. Здоровенні п и на маленьких двориках перед землянками зі східною меланхолією позирали на нас, але їм було так само байдуже до нас, чужинців, як і їхнім хазяям, що навіть не обертались на нас, коли ми в двох кроках од них проходили... Хоч-би тоб один кинджалом копірив!.. Де-ж поділась вайовничість Кавказу?!

(Уривки вражіння)

рега Терека, порадив нас пошукати броду.

Запитали трьох дегестаночок, що горобчиками причаїлись на черешні, позираючи на нас черешнями-очами. Вони мовчки показали нам на аул.

Не знаю, що це значило, але ми пішли берегом до купи плескуватих землянок на розлогому горбку й сіли там, де дорога ховалась під Терек і вилазила на тому боці.

Пройдисвіта скинув частину одержи, непристойну з дрібно-буржуаз

Я АЖ ПІДСКОЧИВ... (Грубий розпис шляхів СРСР на літо 1925 р. впап додолу, лишивши в моїй руці обгортку). Штовханув Фауста, що мирно спав під гуркіт колес:

— Бачиш?—тикнув я йому під ніс одірвану обгортку.

— Бачу!..

Ще-б пак не бачити! Від Владикавказу до Тифлісу грубою смугою відзначено автомобільне сполучення і з боку—дражливо—40 годин зберігається!..

— Це ми сьогодні-б уже були в Тифлісі, а взавтра—перший знімочний день!..

— Певна річ,—підтвердив Фауст.—Я-ж тобі ще в Ростові казав...

— Невже?! Як-же я не звернув уваги?..

Фауст тільки знизив плечима.

— Та якого-ж біса нам не сказали цього в Одесі, на фабриці, коли так спішно, навздогін експедиції, нас у дальню путь виряджали?

Ще виразніш знизились Фаустові плечі.

Зробили консиліум із кондукторами. Виявилось, що з Гудермеса можна повернути назад на Владикавказ і все-ж зберегти хоч 12 годин. Тільки от у Гудермесі треба аж 10 годин чекати на поїзд. Проте там—5 верств до Терека: можна скупатись, а 3 верстви до дегестанського аула, де певне духан є...

Я ще хитався: Баку... море... А головне: давно ще мені оповідали,—в Баку вузенькі глухі вулички, де будинки мають ґратчасті віконця аж на другому поверсі, бо злодії вуличками тими шалаються. Зустрінуть—кінджалом приколють. Цікаво!..

Я навіть пригадав, що про це саме я й мріяв, коли Фауст у Ростові радив їхати на Владикавказ. Не бачити Баку?!

— Знаєте що?—агітував я гаряче через хвилину Фауста.—Ми підемо в аул, знайдемо духана, нап'ємся, почнем сварку, а дегестанці народ запальний: вихоплять свої кінджали й поріжуть нас, як поросят... Це-ж цікаво!..

І ми почали пакувати речі, бо в вікно вагону вже блиснув Терек.

У Гудермесі пристроїли в ДПУ речі й рушили за пригодами. Виявилось, що до Терека значно ближче, ніж гадали. Але яке-ж то було розчарування, коли ми, розпарені дегестанською спекою, роздумливо спинились на високому березі; внизу з великим зусіллям перевалювалась через каміння скупі розчинена водою глина, замінюючи собою те, що ми звикли називати річкою.

Фауст уже пропонував повернути назад до станції: там, принаймні, холодок і попоїсти можна...

Я гаряче запротестував: так ураз зректись усіх мрій?! Хоча-б скупаємось: по той бік Терека є сірчане джерело,—казали на станції.

Побачили залізничний місток—пішли. Але дегестанець-вартовий на всі наші запевнення, що ми зовсім не маємо намірів зірвати місток і взагалі рад-владі не вороги, відповідав уперто й одноманітно:

— Пропуск! Тебя не видалъ—не знай...

Якийсь пройдисвіта, що зійшов зі сторінок оповідань Горького й, забрівши до Дегестану в бідний аул коло ст. Гудермес, теж прагнув заповітного того бе-

ної точки зору, й через 10 хвилин сховав, уже на тому боці, в тій самій частині одержи всі наші надії на купання: стало очевидно, що, скупавшись у сірчаному джерелові, треба неодмінно перенести його з собою на цей бік, щоб, після броду, дві години змивати з себе багно.

Фауст знов рванувся до станції, але я спинив його: на тому боці галасливо стрекочучи, підійшли до річки дегестанки й разом з ними—кавказька гарба, запряжена коровами...

— Що-ж! Пошукаймо духану,—зітхнув я, побачивши, що дегестанки не пішли бродом, а налізли в гарбу і, з вереском та зойками, поїхали через брід.

І ми пішли до мечети, що випиналась на горбочку з купи дерев бо-ж—ясна річ! де церква, там і шинок.

Очевидно, Алах і Магомет, пророк його, зачарували гадючки—вулиці що крутились на всі боки. ніяк не підпускаючи нас до вежі, що з нею муедан кличе вірних на молитву. Здоровенні п и на маленьких двориках перед землянками зі східною меланхолією позирали на нас, але їм було так само байдуже до нас, чужинців, як і їхнім хазяям, що навіть не обертались на нас, коли ми в двох кроках од них проходили... Хоч-би тоб один кінджалом копирснув!.. Де-ж поділась вайовничість Кавказу?!

Нарешті ми вирішили удатись до найкращого провідника, що його має кожна людина в своєму роті.

— Де духан? Духан де?..

— На базарі!—відповів стрункий дегестанець, поклавши руку на кінджал (тільки й всього).

Російське військо атакує аул („Кавказ“—Т. Шевченка).

Вулиця

(Уривки вражін

рега Терек, порадив нас
пошукати броду.

Запитали трьох де
гестаночок, що горобчи
ками причаїлись на че
решні, позираючи на нас
черешнями-очами. Вони
мовчки показали нам на
аул.

Не знаю, що це зна
чило, але ми пішли бе
регом до купи плескува
тих землянок на розло
гому горбку й сіли там
де дорога ховалась під
Терек і вилазила на тому
боці.

Пройдисвіта скинув
частину одяжи, непри
стойну з дрібно-буржуаз
ного ховав, уже на тому боці, в тій самій
анія: стало очевидно, що, скупавшись
іно перенести його з собою на це
вати з себе багно.

І, але я спинив його: на тому боці
ічки дегестанки й разом з ними—кав
ітхнув я, побачивши, що дегестанки
бу і, з вереском та зойками, поїхали
иналась на горбочку з купи дерев
юк.

ок його, зачарували гадючки—вулиці
підпускаючи нас до вежі, що з не
орівненні п и на маленьких двориках
холодію позирали на нас, але їм було
як і їхнім хазяям, що навіть не обер
ках од них проходили... Хоч-би тоб
ділась райовишність Кавказу?

На

кіно-автора).

Довго ми ще блукали,
поки я не згадав, що вів
ці голозна торгівля
краю, й рішуче потяг за
собою стомленого Фауста
до купи обор на порож
ній площі. Серед них при
тудилась халупа.

— Духан! — зрадів я.
Увійшли в халупу й ска
м'яніли:

Крізь одчинені двері
напівтемної комори ми
побачили злодія, що, сівши
верхи на духанщика, стис
нув колінами його голо
ву й уже тримав кинджал
коло його горла.

— Чого тебе нужно?
— прохрипіло горло, що з
нього ось-ось хлисне струмінь крові. Ми мовчали. Хто-ж міг гадати, що
це—до нас, а не до того, в чіях руках—життя?!

— Чого молчиш? Іди к...—привітав нас хазяїн, замість відомого
мусульманського.

Тоді ми відповіли, що нам треба вина. Хазяїн заспокоївся й знов
кинджал почав поратись коло його горла.

Тільки після закінчення цієї оригінальної дагестанської парикмахер
ської операції хазяїн дав нам бажаного вина, таємниче посадивши нас
у темний закуток. Певне для того, щоб ми не бачили кольору того кислого
квасу, що випивши його, ми осовіли й поспішили вернутись на
станцію, бо вже навіть я втратив надії на цікаві кинджальні пригоди
в Гудермесі.

Так невдало закінчився наш перший день на терені Кавказу.

29. V. 25.

Гори...

Кавказ

Горці боронять свої позиції («Кавказ»).

— Я йому нагадав, як ще коло Мінеральних Вод, привітав нас уранці
далекій двохверхий Ельбрус.

* * *

Сонячний Біслан—і поїзд поліз у гору, тяжко дмухаючи 1000 метрів
підйому здається на 50 верств. Назустріч біг струмінь. Те, що його вода
була прозора й сива від холоду, хоч поруч лежав спечений сонцем порох,
доводило, що цей струмінь із гір—із тих гір, що, пиша чись у сьвітлі
сонця найближались до нас трьома виразними пасмами: зеленою внизу,
синьою вище й мрійно-білою вгорі...

Я не буду з'ясовувати: ліс, голі скелі, глетчери...

Обіруч залізниці пишалася буйна рослина долина, родючі ниви,
веселі сади і...

— Квіти, квіти!—дзвеніли діточі голоси на останній перед Владикав
казом станції, забув її назву—відомий осередок культури квітів.

— Чоловік!—покликала торговця квітками струнка осетинка із сусід
нього купе і до самого Владикавказу я вже не знав, куди мені дивитись:
чи на гори, що насувалися усе ближче, горді й прекрасні, чи на цю
лоньку їхню...

боці. Пройдисвіта скинув частину одєжи, непристойну з дрібно-буржуаз-же на тому боці, в тій самій ало очевидно, що, скупавшись ренести його з собою на цей себе багно.

я спинив його: на тому боці гестанки й разом з ними—кав

я, побачивши, що дегестанки ереском та зойками, поїхали

на горбочку з купи дерев

у, зачарували гадючки - вулиці аючи нас до вежи, що з не і п и на маленьких двориках позирали на нас, але їм було нім хазяям, що навіть не обер них проходили... Хоч-би тоб зайовничість Кавказу?!

щого провідника, що його має

анець, поклавши руку на кин

ну й уже тримав кинджал коло його горла.

— Чего тебе нужно?

— прохрипіло горло, що з нього ось-ось хлисне струмінь крові. Ми мовчали. Хто-ж міг гадати, що це—до нас, а не до того, в чийх руках—життя?!

— Чего молчиш? Иди к...—привітав нас хазяїн, замість відомого мусульманського.

Тоді ми відповіли, що нам треба вина. Хазяїн заспокоївся й знов кинджал почав поратись коло його горла.

Тільки після закінчення цієї оригінальної дагестанської парикмахерської операції хазяїн дав нам бажаного вина, таємниче посадовивши нас у темний закуток. Певне для того, щоб ми не бачили кольору того кислого квасу, що випивши його, ми осовіли й поспішили вернутись на станцію, бо вже навіть я втратив надії на цікаві кинджальні пригоди в Гудермесі.

Так невдало закінчився наш перший день на терені Кавказу.

* * *

29. V. 25.

Гори!..

Як тільки лихтарі Грізного—діаманти на синьому оксаміті світанку—промайнули повз шкло вагону в далеч, що її перебіг поїзд,—здаля глянули гори, з рожевої емалі над синім кришталем долин: вони вже вітались із далекими проміннями сходу, а повз вікно ще бігла ніч...

Я збудив Фауста. Ми вдвох притулились до вікна...

— Яка краса!—сказав він стиха.

Горці боронять свої позиції («Кавказ»).

Я йому нагадав, як ще коло Мінеральних Вод, привітав нас уранці далекий двоверхий Ельбрус.

* * *

Сонячний Біслан—її поїзд поліз у гору, тяжко дмухаючи 1000 метрів підйому здається на 50 верств. Назустріч біг струмінь. Те, що його вода була прозора й сива від холоду, хоч поруч лежав спечений сонцем порошок, доводило, що цей струмінь із гір—із тих гір, що, пиша чись у сьйві сонця найближались до нас трьома виразними пасмами: зеленою внизу, синьою вище й мрійно-білою вгорі...

Я не буду з'ясовувати: ліс, голі скелі, глетчери...

Обіруч залізниці пишалася буйна рослина долина, родючі ниви, веселі сади і...

— Квіти, квіти!—дзвеніли діточі голоси на останній перед Владикавказом станції, забув її назву—відомий осередок культури квітів.

Чоловік!—покликала торговця квітками струнка осетинка із сусіднього купе і до самого Владикавказу я вже не знав, куди мені дивитись: чи на гори, що насувались усе ближче, горді й прекрасні, чи на цю доньку їхню...

Вона не була гарна, донька гір у сусідньому купе. Але ще ніколи в житті я не бачив стільки гордості в руках стрункого породистого тіла й стільки промінястого сонця в жвавих і одночасно величаєво спокійних очах...

І коли потім я зробив цілий скандал у ВУФК'їнських колах, змінивши сценарій вставку цілого складного епізода, де героїня—черкешенка, то винувата оця осетинка в сусідньому купе. Ще одесити казали, ніби я закохався в якусь грузинку й це для неї написав епізод...

Казавши брехню, одесити вгадали: для цієї осетинки (трохи помилились) я писав епізод.

Зручно возсілись ми з Фаустом у авто, дужий машині, що мала за 8 годин перебігті через Дар'яльську тиснину й Хрестовий перевал здається 210 верств.

Тільки-но виїхали за місто, як зустрілись із авто, що в ньому їхав режисер Чардинін з оператором Завелевим. Виявилось, що вони виїхали з Тифлісу на розвідку, шукаючи місць для знімків.

Я підбіг до їхнього авто. „Милеший“ (ну, як сказати, українською мовою!) Петро Іванович (Чардинін) екзальтовано белькотав (у духані ночували!) про красоти Кавказу і... не міг нічого сказати, бо-ж духан... яхідна річ!—Ізжайте самі—подивитесь!—макнув він безсило рукою. Я вернув у свій авто і ми... по хали?

Еге-ж! Спробуйте поїхати отак, як ми, мавши шофером одчайдушного горця і ви тоді теж запитаєте: ізда це чи біс його знає що?!

Стрілою, одним духом пролетіли долину й дзгою закрутилось авто по дорозі-гадюці, що звивами тулилась попід скелями... Чули?—„Пронеси господи“. Скеля, мовляв, таке: над шляхом нахилилась, ось-ось упаде.

Спитайте, кого схочете: тих скель не одна, а всі вони—пронеси господи!..

Мойому й Фаустовому захопленню не було кінця. Ви уявіть собі: буквально висить над вами такий ка-

Черкешенки коло фонтану.

менюга, що впаде—чи буде хоч мокро від вас, вашого авто, й то сумнів бере! Або—повороти такі круті, що аж шини шарудять, дорога—коли стрічаємось із гарбами, вони стоять, поки їх обминем...

Набігали аули,—тут ще з'європеїзовані: черепичні дахи, але вже східні галерії круг усієї саклі. Струнко стояли на горбках грузинсько-готичні церковки, ніби іграшки здаля. Звірем стрибав по камнях сивий Терек... Тіло скоро втратило орієнтацію рівня, авто все біг на гору, а здавалось—рівно, й тому ніби Терек із камня на камінь стрибав не вниз, а вгору й це робило казкою красу дорогу.

Пролетіли тихі містечки Лара, Казбек... Сивий велетень ледве-ледве курив на шпилі снігом, ніби люлькою, старий, пихкав. Гори ставили ніби нижче: то ми вже піднялися високо. Ми вже почали горнутись у ковдри, а годину перед тим розхристали від спеки сорочки. Сніги збігали все нижче і... авто побіг між сніговими сувіями, що метри два заввишки стали обіруч...

—Диви!—раптом скрикнув Фауст.

Я глянув: струмись у щилині біг уже не проти, а навипередки з нами: це був Хрестовий перевал...

Холд і вогкість тунелі. Повітря зими із подихом снігу й криш,—таке дивне після спеки лише дві години перед тим.

Дорога вилась понад привою. Аули внизу здавались цятками. Шофер розповів, що за кілька днів перед тим подне авто зірвалось на повороті. Довго шукали хоч будь якого ознаку катастрофи—нічого не знайшли,—ані трісочки!..

... І загомоніла Арачва. На круті гори дерлися розлогі тіняві буки, дмухаючи на нас теплим підверним затінком. Дрімали в солодкій стомі південної спеки пишні садки аулів...

Пасанаур!.. Ви чуєте в цьому слові ніжне шепотіння букового лісу на крутому схилі, що задивився на сірі саклі місточка. намагаючись глянути на них із пташиного льоту?

Вже сутеніло, коли майнув Мцхет і блиснули ясні вогні Тифлісу...

* * *

... І ми в м. Казбеку. Як на лихо—сльота й дощ. Вітер жене сиві хмари, що морочно й сурово поливають величні шпилі...

Наші товариші-грузини добувають вина (хіба-ж може грузин без нього?) і у нас—вечірка

Мене вибирають томадою (старостою). Перед кожною чаркою—промова. Я бідний, маю відповідати на кожную. Вже говорилось про те, що ось тепер для щасливої Грузії нарешті настав час для вільного розвитку її багатой старовиною культури; говорилось про Шоу Руставелі й Тараса Шевченка. Встиг я, відповідаючи, розповісти про нашу революційну писменність. Встигли промовці виявити не аби яке знання історії України—безперечно краще за знаня її з боку 999% інтелегенції на Україні... А промови все лються. Спвчатку грузинською мовою, я слухаю її звуки й розумію, що вона гори й гірські струмені, що стрибають по скелях, потім їх мені й Фаусту перекладають...

* * *

13. V. 25.

Сіо!.. Не той, що ви думаєте, а великий аул, що в ньому ми ставимо напад на кавказців російського війська.

По вуличках мчать гостроверхі ківера миколаївських драгунів. На команду режисера запалюють по-за саклями солому, обляту гасом: інсценується пожежа...

Над аулом середньовічна чотирьох кутня зубчаста вежа. Колись у цю вежу горці ховались од нападу ворогів.

У завтра буде атака на неї миколаївської піхоти. А може й сьогодні, бо вона он стоїть у своїх куцях мундирах і білих довгих штанах. Завтра з веж сусідніх аулів кавказці старивиними вогневими сигналами вічатимуть наближення ворога...

Горці, здаля, трохи не за півверстви з цікавістю стежить за спектаклем. Вони це бачить уперше в житті, але ніхто не підходить до апарату й галас серед них здійснюється, коли один хлопчисько, як горобчик, пурхнув на поле зору оператора. Їм сказали, що заважати праці не можна...

Я згадую як публіка в Одесі підчас знімків перекидає нам апарати; як у Винниці викликали пожежну команду, щоб розігнати навтоп, що рішуче не хотів нам дозволити працю і йду до «дикунів». Руки їхні спрацьовані, обличчя обвіяні вітром, спалені сонцем, змарніли від злиднів.

Ще пак: потрапили в оті-о отари на крутих скелях та поори оті-о клаптики хлібородної землі, що залатали сірими латками зелені кручі... Вільно-руч підня будем на ті верховини дертися, а вона якось обробляють ці орлячі гнізда—нивки.

Але очі в них промінясті й привітні, бо ж ми знімаємо їхній Кавказ, що картинами безсмертної поеми розповісти, як їхні діди боролись за свого волю. Вони про це знають і тому так обережно ставляться до нашої праці...

Праворуч холодом віє з долини Чорної. Там живуть хевсури.

Хевсури—нащадки хрестоносців, що пробились із Палестини на Кавказ. У них і досі шоломи й кольчуги й довгі мечі з хрестом-державом.

Нам хотілося б похати знімати їхні аули, але уряд Груз. С. Р. Р. просив нас цього не робити. Справа в тому, що з нами—військо, що прийшло з Тифлісу для знімків. А ще й досі хевсури до себе збірних не підпускають. Зараз же стріляють і йдуть геть у гори. Уряд почав саме з ними порозуміватись, але...

Мені відповіли, що надто багато націй на Кавказі: не встигнеш на всіх подбати. А я відповів, що через те мабуть, скажимо, хевсури й пострілюють собі по горах, бо вже тоді знав про це...

Що-ж! Там ще 1922 рік!..

... І мені так тягнє оселитись на кілька років тут, серед гір: поширювати абетки, що, певне через рік будуть; стати гірським учителем, вивчивши місцеві мови: записувати чудові гірські легенди та описувати гірське життя і... перекладати на ці мови письменні здобутки революції.

* * *

Тук, тук...

Стукотить різбаний коваль у печері з електричного світла серед ставу чорного лаку, що над ним нахилились незримі маси дерев. Над ковалем сузір'ям кольорових ляпкоп серп і молот...

Славетний „трек“ у Владаккаві, де ще недавно білі пані, дзвін строг дзвін бокалів тонкого скла з дорогим вином—екзотична музика...

на них із пташиного льоту?

Вже сутеніло, коли майнув Мцхет і блиснули ясні вогні Тифлісу...

* * *

... І ми в м. Казбеку. Як на лихо—сльота й дощ. Вітер жене сиві хмари, що морочно й сурово поливають величні шпилі...

Наші товариші-грузини добувають вина (хіба-ж може грузин без нього?) і у нас—вечірка

Мене вибирають томадою (старостою). Перед кожною чаркою—промова. Я бідний, маю відповідати на кожну. Вже говорилось про те, що ось тепер для щасливої Грузії нарешті настав час для вільного розвитку її багатой старовинної культури; говорилось про Шо у Руставелі й Тараса Шевченка. Встиг я, відповідаючи, розповісти про нашу революційну писменність. Встигли промовці виявити не аби яке знання історії України—безперечно краще за знаня її з боку 999% інтелігенції на Україні... А промови все люблять. Спочатку грузинською мовою, я слухаю її звуки й розумію, що вона гори й гірські струмені, що стрибають по скелях, потім їх мені й Фаусту перекладають...

Експедиція ВУФКУ на роботі. Виробниче фото знімку „Покорителів Кавказу“.

Хевсури-нащадки хрестоносців, що пробились із Палестини на Кавказ. У них і досі шоломи й кольчуги й довгі мечі з хрестом-державом.

Нам хотілося б похити знімати їхні аули, але уряд Груз. С. Р. Р. просив нас цього не робити. Справа в тому, що з нами—військо, що прийшло з Тифлісу для знімків. А ще й досі хевсури до себе збр йних не підпускають. Зараз же стріляють і йдуть геть у гори. Уряд почав саме з ними порозуміватись, але...

Мені відповіли, що надто багато націй на Кавказі: не встигнеш на всіх подбати. А я відповів, що через те мабуть, скажім, хевсури й пострілюють собі по горах, бо вже тоді знав про це...

Що-ж! Там ще 1922 рік!

...І мені так тягнє оселитись на кілька років тут, серед гір: поширювати абетки, що, певне через рік будуть; стати гірським учителем, вивчивши місцеві мови: записувати чудові гірські легенди та описувати гірське життя і... перекладати на ці мови письменні здобутки революції.

* * *

Тук, тук...

Стукотить різьбаний коваль у печері з електричного світла серед ставу чорного лаку, що над ним нахилились незримі маси дерев. Над ковалем сузір'ям кольорових лямпок серп і молот...

Славетний „трек“ у Владикавказі, де ще недавно білі пані, дзвін строг дзвін бокалів тонкого скла з дорогим вином—екзотична музика...

А тепер—

Привітно світить прістенька кав'ярня „Церабкооп“у, поруч—будинок: куток Леніна, далі—читальня...

— Тов. Панасе! Заовте нарзану, — мелодійно заучить мені знов (після місяця розлуки з У.С.Р.Р.) голос учительки—екскурсанти коло столику поруч.

„Членам профспілок—10 к.“ —на касі входу до треку...

Тук, тук...—різьбаний коваль.

Тук, тук...—мої думки:

— Сумно... Зі ов у долину... О, які-ж темні, які невіразні очі мешканців долини. Ніби в них навіки станув—застиг долинний туман...

Колиска людскости безумовно узгір'я. Через те—стільки сонця в очах горців, стільки життя й стрімкої рухливості в їхніх тілах. А в долині—виродження.

І я згадав очі людей в західній Евр пі: туман і чад—сірий, задушливий дим.

Майбутнє людскости—на сході, де ще стільки сонця в очах, стільки сонячної енергії в руках...

Знов у долину, де давить повітря, де—тяжкі тумани, де—нема сонця в очах...

Д. Бузько.

ЛЕНІНГРАД

Убогий зелений
килим —
у чорних грудках рукави
жовтої каламутної
Неви.

В болотах,
крицею салдацьких рал,
виросло ти,
в туманах і сльоті,
місто-підвал.

Гострими золотими
шпилями
небо похмуре проколюєш
лініями сірих
перспектив
у граніт великої дельти
бруковані

площі
колонами
як старовинні монети.

Присадкувати
вогні
острови
і культурними старими
парками,
повні пихи
у твоїх водозборах-озерах
узорчасті

стрільчасті
лопухи
і з берега Неви
курить в сіре небо
цигарка.

Великі робітничі натовпи
з войком і ревом
повзали твоїми бруками,
посувалися із застав,
і тяжкі постріли

димом чорним
заводів.—
двоє століть
ждало,
як розімкнуться бездонні
нетрі,
вилетить із грудей
велетенський зітх
і ніщо не вдержить
людей,
що ланцюги порвали.

Заметушаться
натовпи
коло палаців,
загаласують
юрби
біля вокзалів
і засурм'ять,
і ворухнуть містом,
виприснуть прапорами,
і прорветься
через віки
революцій пал,—
будеш,
будеш ти столицею на увесь світ,
місто підвал!

Крізь століття
бруком,
камінем,
пройшли герої і юрби
рабів,
зустрічали багнетами й смертними
карами
в тупоумній і жорстокій злобі.
Крізь століття ревли й співали
хвилями

історичних
подій

і багато
вулиці зазнали
супоту

Михайль Семенко.

добра
не шкода,
галас
на сполох
гудків,—
ще буде
час для праці,
а зараз —
рішучість
повстань,—
і строкотіли кулі вранці.

Присадкуваті

вогкі
острови
з культурними старими
парками.
новні пихи
у твоїх водозборах-озерах
узорчасті

стрільчасті
лопухи
і з берега Неви
курить в сіре небо
цигарка.

Великі робітничі натовпи
з зойком і ревом
повзли твоїми брукми,
посувалися із застав,
і тяжкі постріли
не раз
вибухали в твоє вогке
повітря
і лягали люди,
і падали,
і тікали під залізні ворота,
і лилися крові,
літри
і з прокляттям
адимались
руки
і було повно кровю
в роті.

І лише смеркові
будинки твої
нерухомо стояли
сірі й сумні
і дим з передмість
разом із хмарами
місто
в слякотні дні-вечори
й ночами білими
вкрилав.

Граніт
вулиці сірі
давні,
майдани
сковував камінь,
диміли в небо
димарі

через віки
революцій пал,—
будеш,
будеш ти столицею на увесь світ,
місто підвал!

Крізь століття
бруком,
камінем,
пройшли герої і юрби
рабів,
зустрічали багнетами й смертними
карами
в тупоумній і жорстокій злобі.
Крізь століття ревли й співали
хвилями

історичних
подій
і багато
вулиці зазнали
тупоту
вибухів
боїв.
Оточували полки
місто,
вибухав

повстаннями
центр
і лилася
кров робітнича
гаслами чотирьохзначних
цифр:

1825—
1861—
1905—
1917,—

шибениці,
стрілянина,—
смерть

почала
зубами
кляцать
і землю вгноєно кістками вщерть.

І потім
стали
заводи
без робітників,
зараз

Михайль Семенко.

добра
не шкода,
галас
на сполох
гудків,—
ще буде
час для праці,
а зараз —
рішучість
повстань,—
і строкотіли кулі вранці,
а над вечір тисячі
трупів
і ран.

І загули
гудки
тривожно
в полум'ї північних
днів
і прийшов
ранок переможний
на віки
віків.

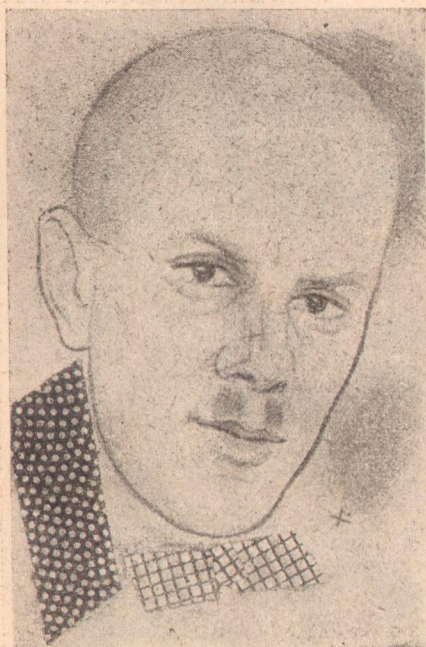
Так з Петербургу
крізь століття
й лиск
північних
парадів —
місто
нове
стоїть — —

Л е н і н г р а д .

Ленінград. 1925.

ХУДОЖНИК ОЛ. ХВОСТОВ

Хур. Ол. Хвостов

Ми пишемо цей нарис з нагоди постановки в Державній Опері «Мадониного намиста» Ферарі, що йде в оформленні художника Ол. Хвостова. Цю постановку ми вважаємо значним поступом наперед нашої Державної Опері й тому вирішили перемовитися з українським громадянством про одного з її творців, сягнувши по-за первісну причину.

Власне й не Хвостов, а Хвостенко. Хвостов пішло з життєвої необхідності, коли художник, будши учнем Московської школи живописи, різьбарства та архітектури, мусив ховати своє справжнє ім'я за надуманим прізвиськом.

Після виходу зі школи 1916 року відбулись перші кроки художника на театральнім

кону та в живописи, взагалі, там таки-ж у Москві. Тоді вже в театрі твердо стала на ноги так звана живописна декорація, запроваджена там учителем нашого художника знаним і славним майстром кону й декоративного пано Коровіним. Ці то декоративні принципи й засвоїв першими зараз після школи Ол. Хвостов і довго потім з ними не розлучався, коли став працювати в театрі й самостійно.

Однак в Москві художникові не пощастило стати майстром значних театральних робіт, та й завданням цього нариса є оцінка його роботи на Українським театральнім кону, де він знайшов більше театральним майстром, про це й буде далі наша мова.

На Україну художник прибув 1919 року й почав уперше працювати в Києві. Тут власне й почався розвиток його мистецького світогляду, вироблення й усталення принципів роботи та усвідомлення ролі художника в театрі. Ми говоримо почався, бо часи громадянської війни не сприяли розвитку мистецтва взагалі. Кілька постановок в театрі Бергоньє й «Гальку» за режисурою Курбаса в муз. драмі є все, що можна згадати з цього часу. Натомість життя зажадало тоді від художників своєрідного характеру мистецтва—агітаційного революційного плакату й малюнку, над цим більше й довелося художникові працювати, служивши в Наркомвоєні.

Визначити шляхи розвитку й характер та принципи театрального декоративного майстерства його дається тільки з 1920 року, як він почав працювати в Харківських спочатку російських, а далі українських театрах. З 1920 до 23 року наш художник багато працював на театральнім кону й дав художнє оформлення низці постановок в Героїчній театрі: «Містерія Буф»—Маяковського, «Цар голод»—Андреева, «Армія в місті»,—Жюль-Ролена, «Принцеса Турандот»—Гоце за Шілером і «Лі-лю-лі»,—Ромен Ролана, остання постановка йшла за режисурою Глаголіна. 1923 року він працював на оперовім кону—робив декорації до «Казок Гофмана».—Оффенбаха та «Золотого півня»,—Римського-Корсакова то-що.

З цього часу про Ол. Хвостова можна говорити як про художника, що творить за певною виробленою собі раз на завжди системою й виходить у своїй творчості з усталених поглядів на завдання й ролі театру в житті та місце художника в театральнім мистецтві.

Перші його оформлення ще йдуть суто від Коровіна, від принципу живописної декорації. Це ілюзія дійсності і хоч прагне вона живописними засобами перетворити театральний кін у дійсність все-ж лишається тільки ілюзією.

Далі, в Харківських роботах художника з'являється нова система творчості. Він засвоює Рейгардовські декоративні принципи, переходить від Коровінської живописної ілюзорності до трьохмірної напів-архітектурної будови оформлень, до натуралізму, справжньої міцної й тривкої форми. Не кидючи користати з живописних засобів він робить перші спроби організації театрального кону перенесенням на нього архітектурних форм і метод побудови лаштунків. Це однак не експеримент, а засвоєння нової форми організації кону через усвідомлення її

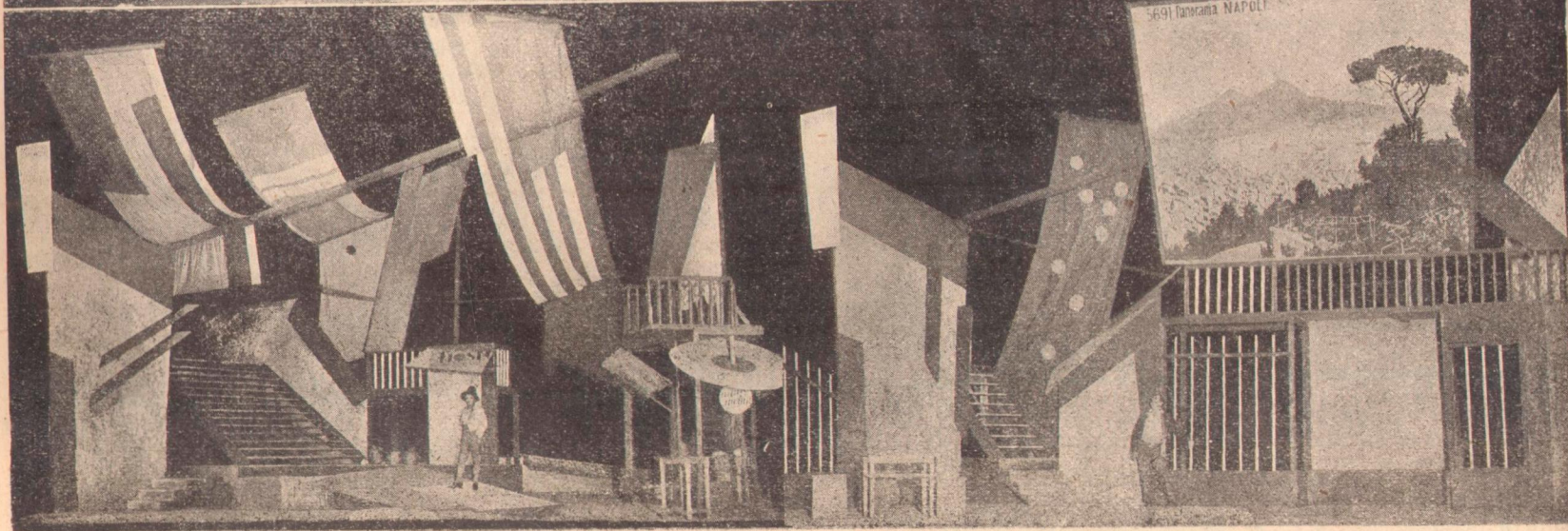
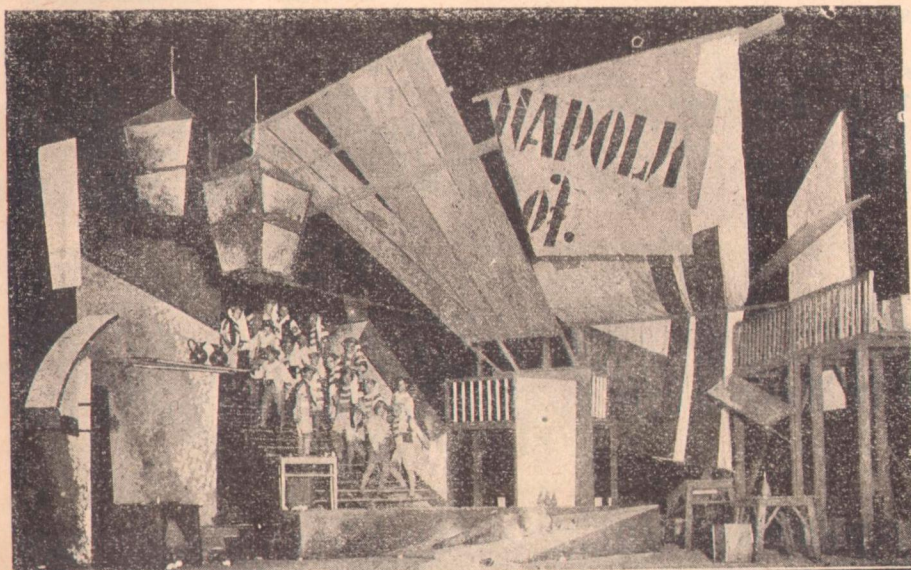
кону та в живописи, взагалі, там таки-ж у Москві. Тоді вже в театрі твердо стала на ноги так звана живописна декорація, запроваджена там учителем нашого художника знаним і славним майстром кону й декоративного пано Коровіним. Ці то декоративні принципи й засвоїв першими зараз після школи Ол. Хвостов і довго потім з ними не розлучався, коли став працювати в театрі й самостійно.

працював на опернім кону—робив декорації до «Казок Гофмана»,—«Офенбаха та «Золотого півня»,—Римського-Корсакова то-що.

З цього часу про Ол. Хвостова можна говорити яко про художника, що творить за певною виробленою собі раз на завжди системою й виходить у своїй творчості з усталених поглядів на завдання й ролі театру в житті та місце художника в театральнім містечті.

Перші його оформлення ще йдуть суто від Коровіна, від принципу живописної декорації. Це ілюзія дійсності і хоч прагне вона живописними засобами перетворити театральний кін у дійсність все-ж лишається тільки ілюзією.

Далі, в Харківських роботах художника з'являється нова система творчості. Він засвоює Рейгардовські декоративні принципи, переходить від Коровінської живописної ілюзорності до трьохмірної напів-архітектурної будови оформлень, до натуралізму, справжньої міцної й тривкої форми. Не кидючи користати з живописних засобів він робить перші спроби організації театрального кону перенесенням на нього архітектурних форм і метод побудови лаштунків. Це однак не експеримент, а засвоєння нової форми організації кону через усвідомлення її логічності й життєвої доцільності над попередньою, згідно до розуміння театру. Художник іде на експерименти, тільки беручи з новітніх здобутків театрального декоративного майстерства те, що вважає за краще для виявлення театрального дійства й ділання його на масу глядачів. Він комбінує ці новітні декоративні принципи й систему організації кону з ранішими

Конструктивні декорації до I, II і III дії опери «Мадоніне намисто».

нин досягає певної оригінальності та індивідуальної характерності оформлення.

Так підійшов художник і до останньої течії оформлення театрального мистецтва — до конструктивізму. Конструктивізм приніс до театру цілком нову систему й принципи побудови оформлення. Він залишив цілком мету поєднання течій створення через декорації ілюзію оточення театрального мистецтва, чи натуральну будову цього оточення на засадах архітектурності, а сказави життя є складна організаційна побудова з різних галузей людської діяльності. Театр є та-ж діяльність і художник при оформленні мусить дбати тільки про створення такої форми знаряддів, яка найкраще відповідає першорядній дії — роботі. Оформлення не для ілюзії, а для роботи акторів і для організації режисером цієї роботи. Геть ілюзію, геть натуралізм, художник театральний є організатор планів, і форм й побудови з них, такої форми, що як-найкраще сприяє роботі режисера й акторів, виявляє біодинаміку театрального дійства, бо в цім сучасна театральність театру.

Правдивості й логічності такого погляду не можна не визнати і Олександрович визнав його. Останні оформлення художника до постановок «Моба» за Сінклером в Держдрамі й «Хобо» тих самих авторів у Дитячому театрі та балету «Лебедине озеро» — Чайківського й опери «Модоніне місто» — Ферарі в Державній опері, побудовані в своїй основі на конструктивізмі.

Проте художник не кинув і декоративності, хоч і змінив її форму новими вимогами оснівного — конструктивного принципу оформлення. Він кинув цілком живопись, залишив ще подекуди архітектурність декорує оформлення грою системи кольорових площин. Беручи за основу оформлення його конструктивність, він підходить до конструктивного принципу не яко експериментатор, що шукає в нім кардинальної зміни формальних і організаційних принципів оформлення кону, він не мислить конструктивізм самоціллю, а користується ним через його логічність і утилітарність і театральну доцільність супроти раніших декоративних принципів. Конструктивізм для Хвостова зручний, щоб організувати простір кону в потрібну для театру форму.

Верху — Камористи — Рафаель, Маміела, писар; внизу — хлопці та дівчата; пан з донькою, крамар, жебрак, сліпець, жовніри.

кинув цілком живопис, залишив ще подекуди архітектурність декору оформлення грою системи кольорових площин. Беручи за основу оформлення його конструктивність, він підходить до конструктивного принципу не яко експериментатор, що шукає в нім кардинальної зміни формальних і організаційних принципів оформлення кону, він не мислить конструктивізм самоціллю, а користується ним через його логічність і утилітарність в театральну доцільність супроти раніших декоративних принципів. Конструктивізм для Хвостова зручний, щоб організувати простір кону в потік для театру форму.

Верху—Камористи—Рафаель, Маміела, писар; внизу—хлопці та дівчата; пан з донькою, крамар, жебрак, сліпець, жовніри.

«Моб» побудовано на конструктивізмі й прибрано в блискучі цятки. Поруч з утворенням станків для гри акторів і поєднання їх в певну систему для режисерської роботи та виявленню правдивої краси істотного матеріалу, декоративна позолота, блески кольористі цятки. Найкраще-ж виявилась творчість художника як організатора кону в оформленні до опери «Мадонине намисто». Це оформлення є типовим зразком його підходу до театру й манери, роботи та одночасно й кращою його роботою в театрі.

Дозволимо кілька слів промовити самому художникові: «для драми, побуту, дії:—сходи, похилена площа, драбини, балкони, висоти та інші опорні й відправні місця для мізансцен. Для глядача, ока: гра площин матеріалів, кольорових забарвлень, грузових костюмів, та для робочого апарату сцени:—конструктивність, легкість простість обернень—перестановок одного акту в другий».

Оформлення побудовано в основі за конструктивним принципом. Воно економне, зручне для гри просте й легке для перестановки. Разом додано й архітектурних форм (сходи й стіна 1-й, 2-й і 3-й акт). Все це поєднання планів і просторових форм для мізансцен із загальною конструктивністю свого оформлення, прибране в кольорові плями суто декоративного характеру, і від цього оголений матеріал відбиває також декоративність.

Оригінально розв'язує художник справу театральних строїв. Він має нахил давати групові

строї й поєднувати їх барвисті із загальним декоративним завданням оформлення. Така манера розв'язання декоративного завдання дуже виграє на видовищності.

Манахи, дурень, Дженаро, грачі Кармела.

Разом з цим до оформлення опери «Мадонине намисто» внесено й фотографічність. Неаполь представлено просто побільшеною типвою фотографією цього міста.

Загалом художник дбає в своїх роботах, головним чином, за театральність оформлення, його логічність і надатність для режисерської роботи та гри акторів, для виявлення біодинаміки театрального дійства й декоративність, видовищність для глядача, що не вбачає справжньої краси істотного матеріалу.

Хвостов для досягнення своєї мети комбінує всі здобутки декоративного майстерства та розважно використовує з їх ті чи інші надатні для даної постановки, виходячи зі згаданого вже на розуміння мети оформлення кону й синтетичної методи.

Він належить до тієї природи художників, що хоча й не пускаються на сміливі експерименти й шукання нових форм, просять також важливу справу мистецьку, вбираючи в себе нові досягнення й зміцнюючи їх, прищипують поступово життю сміливі й палкі льоти фантазії. Щоправда, пускаючи через свою індивідуальність нові здобутки майстерства кону, здобувають їм право громадянства,

В. Хчурий.

одного акту в другий».

Оформлення побудовано нові за конструктивним принципом. Воно економне, зручне для гри просте й легке для перестановки. Разом додано й архітектурних форм (сходи й стіна 1-й, 2-й і 3-й акт). Все це поєднання планів і просторових форм для мізансцен із загальною конструктивністю свого оформлення, прибране в кольорові плями суто декоративного характеру, і від цього оголений матеріал відбиває також декоративність.

Оригінально розв'язує художник справу театральних стрій. Він має нахил давати групові

Манахи, дурень, Дженаро, грачі Кармела.

надатні для даної постановки, виходячи зі згаданого вже на розуміння мети оформлення кої й синтетичної методи.

Він належить до тієї природи художників, що хоча й не пускаються на сміливі експерименти й шукання нових форм, про роблять також важливу справу мистецьку, вбираючи в себе досягнення й зміцнюючи їх, приймають поступово життєво сміливі й палкі льоти фантазії. Щоправда, пускаючи через свою індивідуальність нові здобутки майстерства, здобувають їм право громадянства,

В. Хчурий.

ГАЛИЦЬКА БІДА

Після нечуваної війнової хуртовини, яка так свавільно пройшла цілою Галицькою землею, настала також нечувана руїна господарчого життя, серед якої мусить тепер животіти галицьке селянство. Нищення польською владою народніх шкіл, відбирання землі під мазурські колонії, стягання спеціальних податків і «припадкових данин» довели галицьке селянство до того, що воно масово залишає свої оселі й емігрує за „Великий Стан“ шукати свого щастя в далекій Канаді та Бразилії, на чому знову стаються заобити щось свої ж таки „патріоти“, творячи на спілку з корабельними товариствами (Санадап Рацифе) т. зв., «комітети опіки над емігрантами», Голоси роспуки, які тепер доходять із різних еміграційних пунктів Бразилії, свідчать про те, що така «опіка» дійсно не даремна і що патріоти дійсно де-що заробляють...

Наслідком того галицьке селянство залишилося на ласці долі, яка чим далі, тим стає важчою і так протягом одного лише останнього року дійшло до того, що т. зв., „куряча сліпота“ стала „характеристичною хліпською ознакою“ майже цілого Покуття. Цьогорішня голодуха та безоглядне стягання податків „очистили“ галицького селянина до останньої сорочки і зробило його вічним наймитом кожного орендатора та спекулянта, які за безцінь користуються з його важкої працею. Так наприкл., за день праці в економії плотиться не більше, як один польський золотий, що на наші гроші є коло 35-ти коп., а за корець картоплі, яку

селянин привозить до міста п'ятнадцятиверстовою заболоченою дорогою дають усього лише три польських золотих. Не продавати селянин не може, бо під загрозою найстрашніших кармусить платити належні податки.

Отже нема що й говорити, що селянство чує незвиклу тривогу й жалібно хапається за кожне нове слово, яке тільки говориться про його бідчину. Завдяки польонофільському «курсові» митроп. Шептицького церква стратила всяке своє значіння, чим знову користуються всякі евангелістичні проповідники («спічері») з-під крила «брага» Форда, які приїжджають сюди аж із Америки й ширять тут свою „науку“. Ця „наука“ базується головню у Станиславові коло часопису «Віра й Наука» поруч якого веде свою «оздоровлюючу акцію» орган хлібоїдів „Селянський прапор“.

Взагалі, як Станиславовщина так Покуття і ціла Гуцульщина стали тепер тереном діяльності найріжнотіпніших руїників селянського життя, під галас яких цілком незалежно й цілком органічно зростає нова думка, яка знайде свій вираз у майбутньому.

Про те ма бутне, може свідчити цей характерний малюнок оселі галицького селянина, який ставши пролетарем, мусить стати свідомим свого класового становища.

К. Л—вич.

Оселя галицького-селянина.

ЧИ ПІШЛИ ЛЮДИ ВІД МАЛПИ

(З англійської).

Лишень сімдесят років тому, людство нічого не знало про доісторичне минуле людини. До відкриття антропологів, що де-що з'ясували в цій справі, ставились з недовірою навіть деякі учені. Довго над антропологією, найцікавішою наукою власне, працювала тільки невеличка група вчених. Проте останніми часами пороблено знамениті, цікаві й важні нахідки, які стосуються до давнього минулого людини. Повідомлення про ці винаходи, статті вчених, їх обмін думками, диспути—все це викликало загальну увагу до справи походження людини.

До останків ніандертальців, названих так за місцем виходу їх у Німеччині, і тільки споріднених з людиною, нині приєдналась велика колекція черепів, зброї й хатнього начиння, знайдена в Азії, Африці та Америці, що належить нашим предкам, мешканцям землі 500 тисяч років тому. Найцікавіші споміж цих нахідок череп людини-малпи, знайдений професором Дартом у Південній Африці, аустролопитекус. та кострубата кремінна зброя знайдена в Англії. — інтернаціональний комітет антропологів визнав ці кремінні вироби за найдавніші пам'ятки людської культури, що належать часів десть близько мільйонів років тому.

Коли-б нашли при цьому й людські черепи, ми

ні-б знали як виглядали наші найдавніші предки. Справа,—чи походить людина від малпи, що цікавить увесь цивілізований всесвіт, була-б розв'язана.

хетнішою істотою за горилю, чи шимпанзе, хоча одночасно не був і цілком то-тожний із сучасною малпою.

Протягом безлічи сторіч нащадки його поступово відмінювались, і лишень одна галузь цих нащадків—люди розвивались швидко, сильно й після кількох малпо-подібних форм еволюціонувала в людину. Друга галузь,—малпа, певне через краще підсоння й умови життя, що не вимагали напруження всіх сил у боротьбі за існування, розумово розвивалася кволо й повільно та, порівнюючи мало змінила свої оснвні характерні фізичні риси.

Цікаво також знати, коли і як витворились три великі раси людства? Загальним предком європейців, африканців і монгол була істота дуже схожа типом на австралійського дикуну, що заховав як і малпа більшу частину своїх примітивних рис. Цей австралієць є ніби живою археологічною пам'яткою, що переносить нас до часів більше дві а років тому. Треба було, значить, 8 тисяч поколінь, щоб з'явилися теперішні раси. Чистокровний негр з Центральної Африки порівнюючи недавно, 100 тисяч років, як відокремився від негритянського стовбура, що не мав багатьох специфічних рис сучасного негра.

Ніандертальці з'явилися раніше, вони хоча й подібні до людських істот,

Печерна людина, що жила 40.000 років тому—Ніандерталець. Погруддя зр. бив за черепом ніандертальцев франц. скульпт. анатоміст Дж. Дюран.

Людиноподібна малпа, аустролопитекус, що її череп найшов проф. Дарт у Південній Африці.

Людиноподібна малпа, аустролопитекус, що її череп найшов проф. Дарт у Південній Африці.

ніні-б знали як виглядали наші найдавніші предки. Справа,—чи походить людина від малпи, що цікавить увесь цивілізований всесвіт, була-б розв'язана.

Однак й так, за науковими даними, які-б там не були нові відкриття антропологів, вони можуть тільки ствердити, що людина за свого давнього розвитку перейшла кілька форм, мало чим одмінних від горили, шимпанзе й orang-гутана. Проте це ще не значить, що людина пішла від однієї з наявних породи малп. Будова черепу не тільки печерної людини,

Череп доісторичної людини, Пільтдаунська людина, що жила 200 тисяч років тому і, за словами ученого Артура Кейтса, вона бачила, чула, почувала і думала майже так, як ми.

Найцікавіші споміж цих знахідок череп людини-малпи, найдений професором Дартом у Південній Африці, аустролопитекус. Та кострубата кремінна зброя найдена в Англії. — інтернаціональний комітет антропологів визнав ці кремінні вироби за найдавніші пам'ятки людської культури, що належать часів деє близько мільйонів років тому.

Коли-б найшли при цьому й людські черепи, ми б знали як виглядали наші найдавніші предки. Справа,—чи походить людина від малпи, що цікавить увесь цивілізований всесвіт, була-б розв'язана.

Людина й малпа пішли від одного спільного предка. Коли-б ми змогли бачити цього спільного предка, що жив кілька мільйонів років тому, то не підшукали-б для його більше надатної назви за малпу, так мало він різнився від неї. Можна, звичайно, слово малпа образливе для вуха нової людини замінити на гучну наукову назву, та факт від цього не зміниться. Наш далекий предок мав дуже багато спільних рис з малпою. Він ніколи не був шля-

хомови життя, що не вимагали напруження всіх сил у боротьбі за існування, розумово розвивалася кволо й повільно та, порівнюючи мало змінила свої основні характерні фізичні риси.

Цікаво також знати, коли і як витворились три великі раси людства? Загальним предком європейців, африканців і монгол була істота дуже схожа типом на австралійського дикуна, що заховав як і малпа більшу частину своїх примітивних рис. Цей австралієць є ніби живою археологічною пам'яткою, що переносить нас до часів більше дві а років тому. Треба було, значить, 8 тисяч поколінь, щоб з'явилися теперішні раси. Чистокровний негр з Центральної Африки порівнюючи недавно, 100 тисяч років, як відокремився від негритянського стовбура, що не мав багатьох специфічних рис сучасного негра.

Ніандертальці з'явилися раніше, вони хоча й подібні до людських істот, проте цілком іншого типу, ніж сучасна людина.

Ця галузь відокремилася від загального стовбура ще перед льодовим періодом—350 тис. років тому.

Сучасна людина, Homo Sapiens, це-то людина незалежно від раси, походить дуже з давня.

До цього часу, —говорить учений Кейте, ми найшли черепи лишень кількох галузей з великого дерева розвитку людства.

Але мусило бути багато різних форм людини, з яких вижив лишень один тип, що дав сучасну людину.

Нещодавно в Америці тупоголове міщанство зняло галас проти теорії Дарвіна. Філістер виповів справжню війну науці, що призвела до відомого комічного судового процесу в Америці. Так боїться міщанин, що його виводять від нешляхетної тварини—малпи. Проте й тисяча судових процесів не знищать правди Дарвінізму.

Дарвін-же в IV розділі своєї праці „Походження людини“ цілком новозначно говорить:

„В давні часи від малпи старого світу пішла людина, чудо й слава всесвіту“.

Череп ніандертальця. Він не був наш предок, але все-ж родичався з нами.

БЛИСКУЧИЙ ВИХІД

(Дружній шарж).

На деяких підприємствах вибори до фабзавкому відбувалися дуже мляво, бо багатьох кандидатів під різними прищипками ухилялися від того, що б їх обрали.

... Десятки рук схопили його ...

— Місцьком виставляє,— сказав голова,— таких кандидатів: Єгоров Андрій...

— Що ви? — скочив з місця Єгоров. — Та хіба я можу?

У мене можна сказати, жінка, діти дошкільного віку знов-же таки теща при мені живе. Не можу братці. Самі бачите.

— Ну гаразд, знімаємо,— згодився голова і продовжував:

— Сидорчук Федір.

— Громадяни, не губіть,— заблагав Сидорчук. — Я хоч і не сімейний і тещі при собі не маю, але взятися за справу не можу. Самі знаєте, дурний я, як баран, і такого вам наплутаю, що й десять прокурорів не розплутають. У мене і дід такий був.

— Карпенко Семен.

— Братці, за що? — майже заголосив Карпенко Семен. — За що, говорю, таке довір'я? Не заслужив я його, будь воно... Та й п'ю я дуже; проп'ю, чого доброго, ваші гроші та й застрелюсь к бісовій матері. Не соромте союза!

— Рафаїлов Константин.

— Це інтриги і підхід,— закричав Рафаїлов. — Це Карпенко, сучин син, за те, що я йому у пивній по зубах дав, до місцькому мене втравити хоче. Дудки, не на такого напали. Пропоную обрати Карпенка. Так йому і слід!

— Список закінчено,— зітхнув тим часом голова. — Невже-ж усі відмовляються? Може просто охотники знайдуться. Хто бажає бути секретарем місцькому,— виходь. Ніхто не бажає?

— Тати Іване Дем'яновичу сам оберись і кінці в воду —

— Оберем краще он того чорненького, у синьому одязі, що сидить у куточку і газету читає. Хлопець, здається, плохий і брикатися не буде.

— Тадже він не в нас працює і, здається, навіть не член союзу,— сказав хтось.

— Нічого,— сказав голова. — Аби тільки обрався, а там ми-б його, анафему, і в союз провели-б і все, що треба-б зробили. А тепер ось, що братці, хай хто небудь підійде до нього і наче ненароком, прізвище спитає, а ми тут відразу у протокільчик і оголосимо, а щоб не втік хлопець, двері держіть і за вікном доглядайте: щоб не вискочив. Ну! Усі—затаїли дихання і чекали. Карпенко на шпиньках підійшов до невідомого і, нахилившись про щось заговорив.

— Прізвище їхнє — Скринкін,— пошепки доложив він через хвилину.

— Пишіть швидко протокола поки він не зрозумів в чім справа,— скомандував Голова. — Підписів не треба, потім. Готово? Увага, громадяни!!! Я оголошую наслідки виборів.

Секретарем місцькома однодушно обрано тов. Скринкіна, що його всі шанують. Ура...

— До...дозвольте! — пробелькотав незнайомий, але було вже пізно: десятки рук схопили його і високо підкинули вгору; а секретар, улучивши хвилинку, засунув у кишеню обранця місцькомівську печатку і папери.

Збори тріумфували.

Сергій Чмелів.

— Ну гаразд, знімаємо, — згодився голова і продовжував: — Самі бачите.

— Сидорчук Федір.

— Громадяни, не губіть, — заблагав Сидорчук. — Я хоч і не сімейний і тещі при собі не маю, але взятися за справу не можу. Самі знаєте, дурний я, як баран, і такого вам наплутаю, що й десять прокурорів не розплутають. У мене і дід такий був.

— Карпенко Семен.

— Братці, за що? — майже заголосив Карпенко Семен. — За що, говорю, таке довіря? Не заслужив я його, будь воно... Та й п'ю я дуже; проп'ю, чого доброго, ваші гроші та й застрелюсь к бісовій матері. Не соромте союзя!

— Рафаїлов Константин.

— Це інтриги і підхід, — закричав Рафаїлов. — Це Карпенко, сучин син, за те, що я йому у пивній по зубах дав, до міському мене втравити хоче. Дудки, не на такого напали. Пропоную обрати Карпенка. Так йому і слід!

— Список закінчено, — зітхнув тим часом голова. — Невже-ж усі відмовляються? Може просто охотники знайдуться. Хто бажає бути секретарем міському, — виходь. Ніхто не бажає?

— Та ти, Іване Дем'яновичу, сам оберись і кінці в воду — загукало декілька голосів.

— Як-би не так, — огризнувся голова.

— Я й так ледве виборів дочекався, щоб, значить, напасть цю іншому скинути. А вони... та ось що братці... — тут голова почав говорити майже пошепки.

справа, — скомандував Голова. — Підписів не треба, полім. Готово! Увага, громадяни!!! Я оголошую наслідки виборів.

Секретарем міському однодушно обрано тов. Скринькіна, що його всі шанують. Ура...

— До...дозвольте! — пробелькотав незнайомий, але було вже пізно: десятки рук схопили його і високо підкинули вгору; а секретар, улучивши хвилинку, засунув у кишеню обранця міському міську печатку і папери.

Збори тріумфували.

Сергій Чмелів.

... Карпенко на шпінках підійшов до невідомого ...

СКИБА ЖИТТЯ

1. Різдво чи У-Пей-Фу?

Шефи з цукроварні збирались в підшефне село:

— Ну, здається, все взяли, що треба. Літератури досить, доповіді готові, — хоч зараз виступай. Товаришу Гичка, як там у тебе китайські справи?

— У мене? Ого! Три тижні центральні газети читав. Спочатку було важко, — неначе в голові не мозок. А якась тобі дифузія.. Тепер все с'яло на своє місце: Чжан-Цзо-Лін, У-Пей-Фу, Го-Сун-Лін, Фин-Ю-Сян і...

Гичку перебив секретар ком'осередку:

— Так оце-ж вона й є дифузія. У нас на порядкові денному антирелігійна пропаганда, бо ми-ж до них плідемо коли? На перший день Різдва! На бісового-ж батька з Фин-Ю-Сяном лізеш?...

Завкультвідділом прожогом вскочив до кімнати й закричав:

— Коні вже годину стоять, а у вас дискусія!..

Плюньте на У-Пей-Фу, — їдьмо!..

Ображений Гичка спитав, не звертаючись ні до кого:

— Так мені, значить, лишатись? Три тижні про Китай читав! Що-дня... Скільки праці пропало!.. Ех!..

Знавця китайських справ заспокоїли:

— Не плач, братішка, поїдеш з нами, тільки говори там не більше як годину. Треба-ж і підшефних пожаліти.

2. Ленін і „Троєручиця“.

На село шефи приїхали саме тоді, як по хатах починали вже пити по чарці. Але народ був ще в нормальному стані: голова сільради запевнив гостей, що на вечір зберуться всі до Сельбудинку; секретар комнезаму запросив — поки там — що до себе.

У незаможника в хаті шефи побачили перші ознаки боротьби двох світів: на покутті, вбраній червоною стрічкою, висів портрет Леніна, а проти нього — божа маїнка „Троєручиця“. Темний, замурзаний образ дивився на Леніна похмуро, а Ленін шулився й посміхався, очевидно, з третьої руки. Бо де-ж, справді, видано щоб у жінки (хоч-би й святого походження), була третя рука? Та й для чого їй третя рука, коли вона й двома нічого не робить.

КОЛИ ЙОГО ЗАКРИВАЮТЬ

Питання про Мосул залишається відкритим до цього часу.

Після довгих суперечок спеціальна конференція постановила, нарешті, терміново виїхати до Мосулу і там, на місці, раз на завжди розв'язати це проклятуще, що застрягло у всіх на зубах, питання.

Приїхали, обдивились місто.

— А населення наче того... турецьке, — нерішуче сказав француз.

— А це, — кивнув англієць на гармату, що стояла посеред площі.

Ця штука дійсно англійська, — згодився француз.

— Ну то-то-ж!

— Отже, панове, — перервав їх американець, — не будемо довго „розсололювати“ чи вірніше „розмусололювати“ і прямо приступимо до справи. Кому повинен належати Мосул? Чий він?

— У всякому разі не турецький, — буркнув англієць.

— Це через що-ж? — здивувався іспанець.

— А через те, що незахопи його я, все рівно знайшлись-би інші державочки, що зробили-б це.

— Прошу без натяків! — в один голос закричали француз і американець.

— Та годі вам! — втрутився італієць. — Не можна-ж так!

— А ви чого в'язнете? — оцирився англієць, — замотав Триполі, так і мовчи!

— Що значить — замотав? — верескнув італієць. — Чому інші володіють чужою територією і нічого, а мені якимсь паршивим Триполі тикають прямо в ніс.

— Що до чужої території ви обережніш, — відгукнувся румун. — Коли я взяв Бесарабію, то тільки через дуже велике прохання публіки, з жалю, так-би сказати, жінки там діти...

— Д о-зв-о-ль-те, — примружився француз. — Причому тут жінки? Що це за натяк: „жінки, діти“. Ну обстріляли Дамаск, ну, вруйнували місто. Велика вага! Та яке вам діло? У мене мандат з печаткою, а він... От морока.

— Яке Марокко? — підскочив іспанець. — Ви гадаєте, коли мене б'ють, так уже й слова різні можна говорити.

— Панове! — гукнув американець. — Мені здається, ухилились від теми. Закликаю вас

... Приїхали, обдивились місто ...

Лондонської конференції слід взяти на увагу також і давність призначення.

— В такому разі, — встряв іспанець, — ви ламаєте постанову 27-го вашингтонського конгресу, що за нею захоплення без мандату Ліги незаконне.

— Але практика Гаагського трибунала говорить навпаки, — гаряче встряв японець.

— Так, але друга сесія Ліги Націй цього не ухвалила, — втрутився аргентинець.

— Добре, — але ви забули, панове про Локарно... — сказав хтось.

У цю хвилину турок, якому страшенно остогидла ця вся балаканина, раптом підвівся, крикнув і схопивши за барки англієця

А ви чого в'язнете? — оцирився англієць, — замотав Триполі, так і мовчи!

— Що значить — замотав? — верескнув італієць. — Чому інші володіють чужою територією і нічого, а мені якимсь паршивим Триполі тикають прямо в ніс.

— Що до чужої території ви обережніші, — відгукнувся румун. — Коли я взяв Бесарабію, то тільки через дуже велике прохання публіки, з жалю. так-би сказати, жінки там діти...

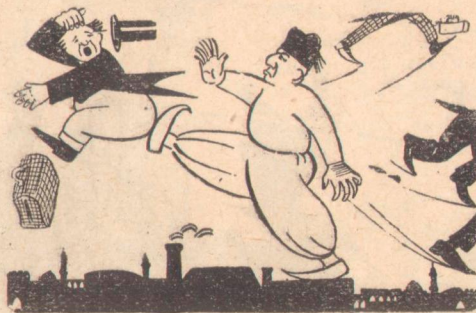
— Д о-зв-о-ль-те, — примружився француз. — Причому тут Сірія? Що це за натяк: „жінки, діти“. Ну обстріляли Дамаск, ну, аруйнували місто. Велика вага! Та яке вам діло? У мене мандат з печаткою, а він... От морока.

— Яке Марокко? — підскачив іспанець. — Ви гадаєте, коли мене б'ють, так уже й слова різні можна говорити.

— Панове! — гукнув американець. — Мені здається, ухилилися від теми. Закликаю вас до порядку. То чий-же Мосул, чорти-б його назвали зовсім!

— На мою думку — турецький, — сказав італієць. — Давність, так сказати, на владіння.

— Але ви забуваєте ечеленца, — заперечив американець, що згідно з 17-м артикулом

... У цю хвилину турок ...

... Приїхали, обдивились місто ...

Лондонської конференції слід взяти на увагу також і давність прикращення.

— В такому разі, — встряв іспанець, — ви ламаєте постанову 27-го вашингтонського конгресу, що за нею захоплення без мандату Ліги незаконне.

— Але практика Гаагського трибунала говорить навпаки, — гаряче встряв японець.

— Так, але друга сесія Ліги Націй цього не ухвалила, — втрутився аргентинець.

— Добре, — але ви забули, панове про Локарно... — сказав хтось.

У цю хвилину турок, якому страшенно остогидла ця вся балаканина, раптом підвівся, крикнув і схопивши за барки англійця викинув його з Мосулу.

Члени конференції, намагаючись не стукати і не дичитися один на одного зібрали манатки і роз'їхалися по домах.

Світало.

С. Ч.

3. Розходження планів з календарями

— А чому це вашої жінки не видно?

Секретар комнезаму сказав: Ет!.. — і махнув рукою. Гості не зрозуміли і він пояснив:

До своїх батьків пішла. У них тепер ще пилюпка, а я правникую.

— А це-ж як?

— Не визнає нового календаря. Ну, що ти їй зробиш? Каже: як люди, так і я до Різдва ще два тижні, а ти, надумав святкувати. Та я-ж, кажу, не святкую, — це так собі, три дні відпочинку.. А вона: це не відпочинок, а турецька мода!.. Ви вже, прошу, звиняйте — неосознанельность!

— А жінкидділ у вас є?

— Жінок у нас чимало, а щоб з них який відділ був, так цього не видать. З району, знаєте, організаторка доїчі на рік виїжджала. По тих... як вони... по терезах відкатає, та й ходу в район.

Секретар осередку догадався:

— По терезах. Мабуть, по тезах?

— Еге-ж! Я й кажу — по тезах. Ми вже до неї приступали: частіше, кажемо, до нас, бо темнота, самі-ж бачите! А вона теж свою радію має: я, каже, на 16 сіл одна, коли-ж частіше? Та ще треба в районі плани роботи складати...

Незможник хвилинку помовчав і сумно додав:

— А через ці плани у мене жінка радянського календаря не визнає. От, коли-б їх ближче до нашого життя присунути! Тоді напевне, проти Леніна був-би тут Петровський, цю „Троєручицю“ — на горище, або на розпал...

4. Гичка рішує одмовляється

Секретар осередку й зав. культвідділом враз повиймали блокноти й довго щось писали. „Завком“ нічого не писав і тільки мугикнув:

— М-м-да!..

А тов. Гичка, заводський коваль, кандидат у партію з Ленінського набору, пройшовся по хаті й раптом закричав:

— Товариші! Я в Сельбуді про біжучий мент не буду! говорити! Про Китай теж не буду! Цур їм усім: і У-Пей Фу й Чжан-Цзо-Ліну й Фин-Ю-Сяну!.. Я — знає-е, що? Скажу селянам про те, скільки ми в цьому році випускаємо цукру на нашій цукроварні. А більше ні слова! Решту — ви.

5. П'ять рядків газетного корпусу

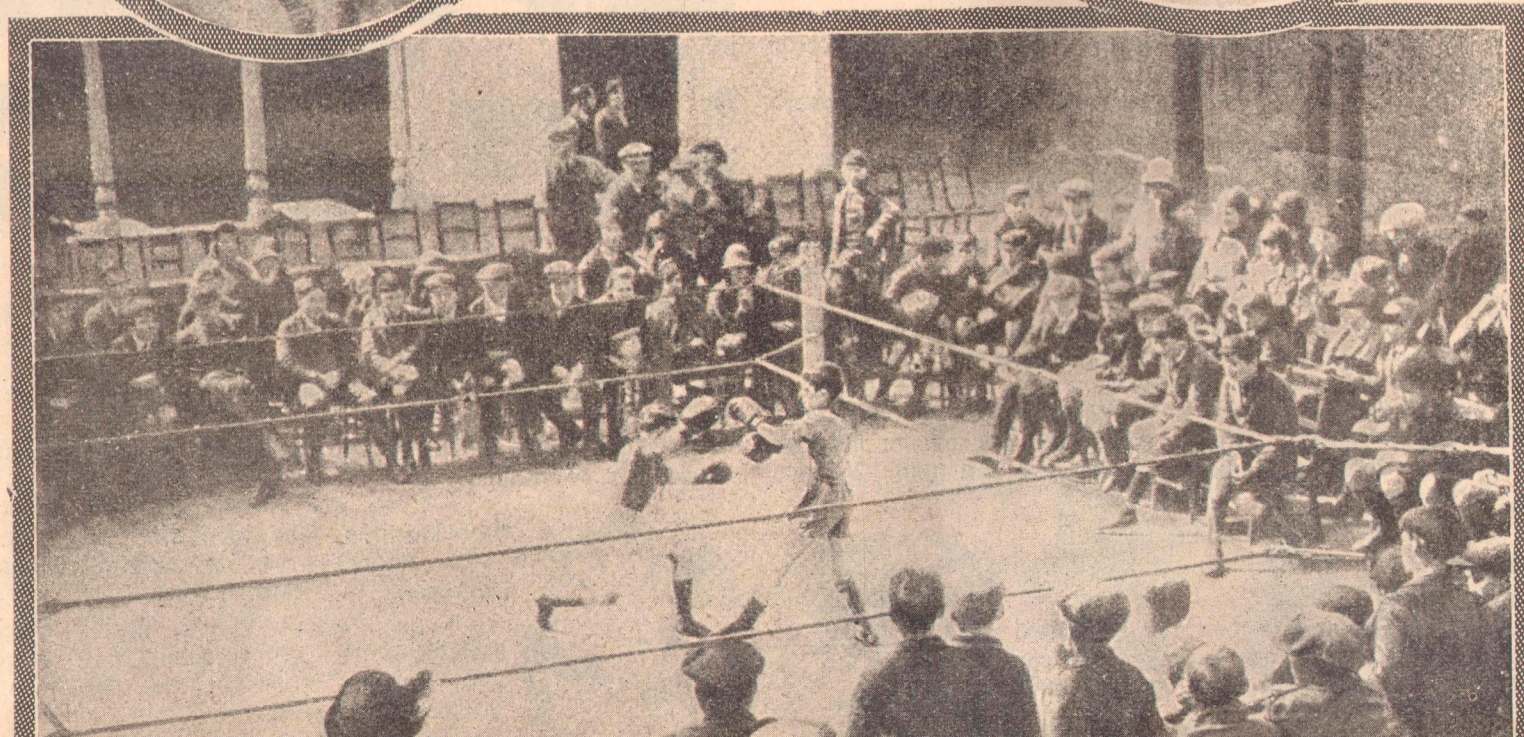
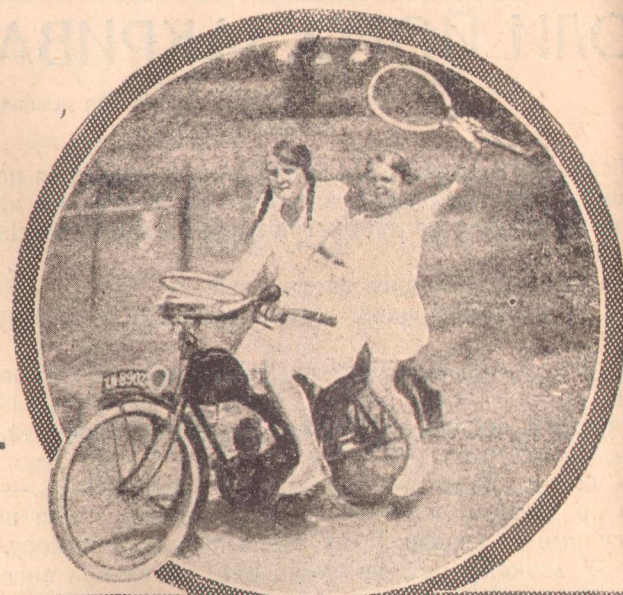
„Виступ шефів на антирелігійній вечірці в Сельбудинку підшефного села пройшов з великим успіхом“.

В. Маньківський.

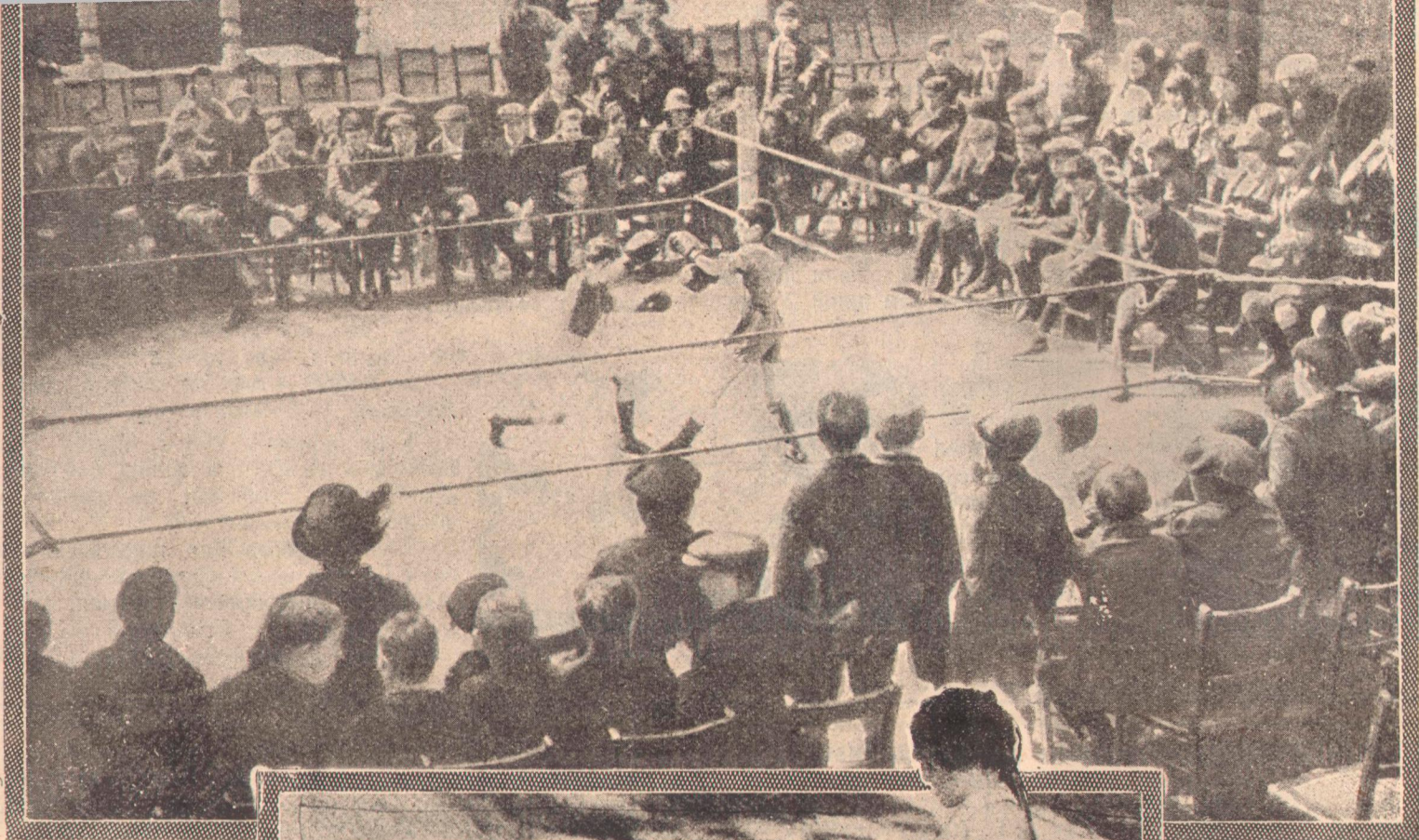

ДИТЯЧИЙ
СПОРТ
У НІМЕЧЧИНІ.

ОСТАННІМИ часами спорт у Німеччині захопив і дітей-школярів переважно.

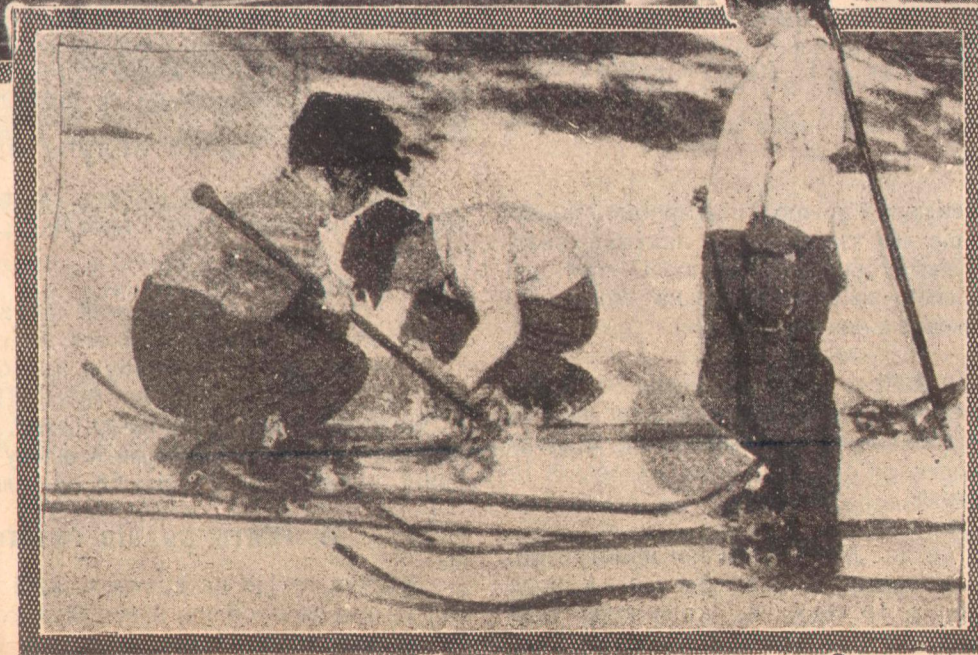
Дитяча натура загалом рухлива.

Енергія дитяча через край б'є.

Особливо-ж після довгого перебування в помешканнях школи.

Перерва—діти ходом ходять.

Спортсмени-педагоги вміло направляють ту енергію, що незграбно, часом шкідливо витрачується

дітьми, в здорове русло.

Ритмічні, сильні рухи...

Біг...

Лижі...

Коньки...

Розвиток легенів...

Розвиток м'язів...

Еластичність, пружність тіла...

Можна сперечатись—однобічно, чи ні.

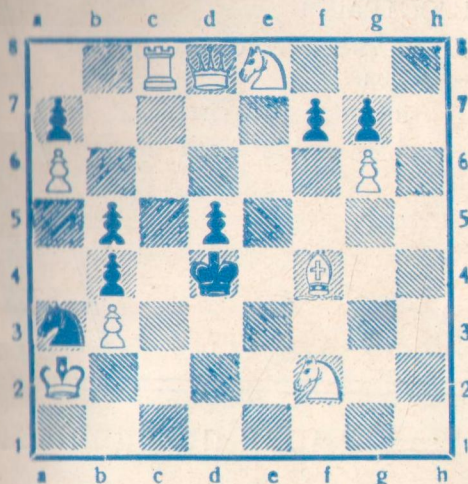
Але напевне відомо, що діти робітничих кварталів того не мають, що діти розкішних палаців, власних будинків.

ШАХИ ТА ШАШКИ

За редакцією І. Л. ЯНУШПОЛЬСЬКОГО.

Завдання ч. 21. Р. Дитца.

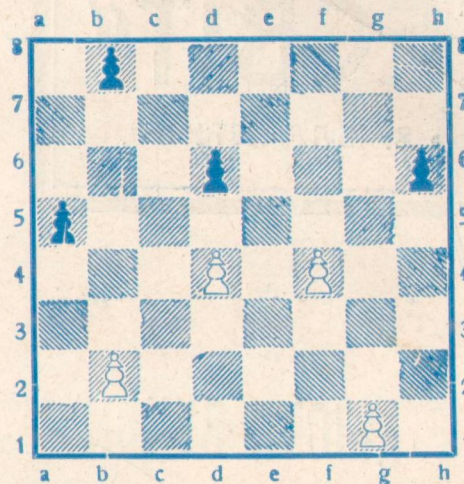

Білі — Кра2 Фd8 Тc8 Сf4 Ке8, f2 п. а6, b3, g6 (9).

Чорні — Крд4 Ка3 п. а7, b4, b5, d5, f7, g7 (8).

Мат за 2 ходи.

Етюд ч. 16. Б. А. Миротіна.

Білі — Ш. b2, d4, f4, g1 (4).

Чорні — Ш. а5, b8, d6, h6 (4).

Білі виграють.

15. С d2 — e3	а7 — а5	37. Ф h4 — h5+ Кр f7 — f8
16. Т a1 — d1	Т a8 — a8	38. Т g5 : h5 Ф e6 — d6
17. Ф c2 — d3	С b7 — e4	39. Т e5 : p5 Кр f8 — g8
18. b1 — d1	g6 — g5	40. Т f3 — d3! К f6 : d5
19. c4 — c5!	d6 — d5	41. С g2 : d5+ Кр g8 — h8
20. c5 : b6	c7 : b6	42. С d5 — e4 Ф d6 — f6
21. d4 : e5	f6 — e5	43. Ф h5 — g6! Кр h8 — g8
22. Т h1 — h5	Т g8 — g6	44. Ф g6 — h7 + Чорні здалися ³⁾

- 1) Білі йдуть в атаку на королівський фронт чорних.
- 2) Чорні жертвують якістю, щоб ослабити атаку білих.
- 3) Цікавий хід; чорні загрожують на d1 мат.
- 4) Влучна відповідь.
- 5) На диво оживлена партія, прекрасно розграна білими.

Гроссмейстер Юхим Дмитрович Богатирчук, чемпіон СРСР, переможець на Московському міжнародному турнірі 1925 р.; народ. 1880 р. в Києві.

Д-р Федір Парфентьевич Богатирчук, призер на міжнародному турнірі в Москві 1925 р. народ. 1890 р. в Києві.

Партія Ч. 12. Індійська.

Білі — Е. Д. Боголюбов.

1. d2 — d4 K g8 — 6
2. K g1 — f3 b7 — b6
3. e2 — e4 C c8 — b7
4. K b1 — c3 g7 — g6
5. g2 — g3 C f8 — g7
6. C h1 — g2 K f6 — e4
7. Ф d1 — d2! K e4 — c3
8. b2 : c3 d7 — d6
9. h2 — h4 ¹⁾ K b8 — d7
10. h4 — h5 e7 — e5
11. C e1 — g5 f7 — f6
12. C g5 — g2 Ф d8 — e7
13. h5 — h6 C g7 — f8
14. Ф d3 — e2 T h8 — g8

Чорні — К. Торре.

23. Kp e1 — f1 Kp 7 — f6 ²⁾
24. C e3 : g5 T g6 : g5
25. T h5 : g5 C e4 : f3
26. C g2 : f3 C f6 : h3
27. C f3 — h5 Kp e8 — f8
28. T g5 — f5 Ф e7 — e6
29. C h5 — g4 Kp f8 — e7
30. C g4 — d5 Ф e6 — d6
31. Ф b3 — a4 K f6 — e4
32. T d1 — d3 C h6 — g7
33. C h3 — g2 Ф e4 — f6
34. Ф a4 — h4 Ф d6 — e6
35. T f5 — g5 Kp e7 — f7
36. T d3 — f3 h7 — h6

15. C d2 — e3 a7 — a5
16. T a1 — d1 T a8 — a8
17. Ф c2 — d3 C b7 — e4
18. b1 — d1 g6 — g5
19. c4 — c5! d6 — d5
20. c5 : b6 c7 : b6
21. d4 : e5 f6 — e5
22. T h1 — h5 T g8 — g6
37. Ф h4 — h5+ Kp f7 — f8
38. T g5 : h5 Ф e6 — d6
39. T e5 : p5 Kp f8 — g8 ³⁾
40. T f3 — d3! K f6 : d5
41. C g2 : d5+ Kp g8 — h8
42. C d5 — e4 Ф d6 — f6
43. Ф h5 — g6! Kp h8 — g8
44. Ф g6 — h7 + Чорні здалися⁴⁾

- 1) Білі йдуть в атаку на королівський фронт чорних.
- 2) Чорні жертвують якістю, щоб ослабити атаку білих.
- 3) Цікавий хід; чорні загрожують на d1 мат.
- 4) Влучна відповідь.
- 5) На диво оживлена партія, прекрасно розграна білими.

Партія ч. 2. Французька.

Білі — Ф. П. Богатирчук.

Чорні — Н. М. Зубарьов.

1. e2 — e4 e7 — e6
2. d2 — d4 d7 — d5
3. K b1 — c3 K g8 — f6
4. C c1 — g5 C f8 — b4
5. e4 — e5 h7 — h6
6. C g5 — d2 C b4 : c3
7. b2 : c3 K f6 — e4
8. Ф d1 — g4 Kp e8 — f8
9. C f1 — d3 K e4 : d2
10. Kp e1 : d2 Ф d8 — g5+
11. Ф g4 : g5 h6 : g5
12. f2 — f4 g5 : f4
13. T a1 — f1 c7 — c5
14. T f1 : f4 C c8 — d7
15. K g1 — h3 Kp f8 — e7
16. T h1 — f1 C d7 — e8
17. K h3 — g5 T h8 : h2
18. T f4 : f7+ C e8 : f7
19. T f1 : f7+ Kp e7 — e8
20. T f7 : g7 T h2 : g2+
21. Kp d2 — e3 e5 : d4+
22. Kp e3 — f4 T g2 : g5
23. Kp f4 : g5 K b8 — d7
24. C d3 — g6+ Чорні здалися

Коротка, але блискуче проведена українським маестро партія.

Хроніка.

По закінченні турніру в Москві гросмейстер Р. Шпільман грав у Ленінграді одночасно 30 партій з наслідками: +13—7=0.
10 грудня Р. Капабланка грав у Лондоні одночасно 46 партій з таким наслідком: +34—4=8.

Серед тих, що виграли, — хлопчик 15 років, Ривкін, з Ленінграду.
1926 року має відбутися ціла низка міжнародних шахових турнірів; найближчий почнеться 7 березня в Земерингу (Н.меччина) з участю Альохина, Рубінштейна, Відмара, Росселі, Тартаковера, Ейве, Грюнфельда й Тарраша

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на 1926 рік

ІЛЮСТРОВАННИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

„ВСЕСВІТ“

Фундатор В. БЛАКИТНИЙ.

Журнал містить:

Художні оповідання.
Нариси.
Вірші.

Критичні статті.
Художні малюнки.
Гуморески.

ВСЕСВІТНЯ ІЛЮСТРАЦІЯ

Вжито рішучих заходів до своєчасного виходу журналу й доставку його на місця.

В кожному числі міститимуться кіно-нариси.

Журнал регулярно виходитиме 2 рази на місяць (15 й 30 числа).

„ВІСТИ ВУЦВК“ Щоденна велика політична
ГАЗЕТА з щотижневим
безплатним літературно-науковим додатком

„КУЛЬТУРА І ПОБУТ“

ЦІНА на рік для установ: . . . . . 18 крб.
на місяць . . . . . 1 крб. 50 к.
звичайна передплата на рік 12 крб.
на місяць . . . . . 1 крб.

Адреса редакції й головконтори: Харків, вул. К. Лібінєхта № 11.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

„ВСЕСВІТ“ двохижневий
багато ілюст-
рований, літературно-художній журнал.

ЦІНА: на рік . . . 7 крб. 20 коп.
на місяць . . . 60 коп.
По замежами
СРСР . . 50 центів.

1926

ПОДПИСЫВАЙТЕСЬ

на иллюстрированный,
научно-методический и
спортивный ежемесечный

1926

ЦІНА на рік для установ: . . . . . 18 крб.
на місяць . . . . . 1 крб. 50 к.
звичайна передплата на рік 12 крб.
на місяць . . . . . 1 крб.

Адреса редакції й головконторм: Харків, вул. К. Лібкнехта № 11.

рований, літературно-художній журнал.

ЦІНА: на рік . . . 7 крб. 20 коп.
на місяць . . . 60 коп.
По закордону
СРСР . . 50 центів.

1926

ПОДПИСЫВАЙТЕСЬ

1926

на ілюстрований,
научно-методич. ский и
спортивный ежемєсячный
журнал

„ВЕСТНИК ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ“

официальный орган Высшего Совета Физической Культуры УССР, ЦКЛКСМУ
и Инспекции Вневедомственной Физ. Подготовки УВО.

„ВФК“ посвящен вопросам физического воспитания и оздоровления трудящихся
и всем видам спорта

„ВФК“ рекомендован ЦКЛКСМУ, Наркомпросом, Наркомздравом, Профсоюзам,
ведомствами и Советами Физкультуры для выдачи его всеми
учреждениями и организациями уездных ведомств, а также для инди-
видуальной и коллективной подписки среди рабочих, служащих и красноармейцев.

УСЛОВИЯ ПОДПИСКИ:

Пересылка за счет Издательства.

	С приложением	одиночество	Без приложения
На 12 месяцев	5 р. 70 к.		4 р. 5 к.
На 6 месяцев	2 р. 90 к.	3	2 р. 30 к.
На 3 месяца	1 р. 50 к.	2	1 р. 20 к.

Журнал высылается по получении подписной платы.

ПОДПИСКА ПРИНИМАЕТСЯ:

- 1) Главной Конторой Издательства „ВФК“—гор. Харьков, площ. Тевелева—ВУЦИК. Телефон № 15—06.
- 2) Советами Физкультуры УССР (При Окр. Исполкомах).
- 3) Почтово-Телеграфными Конторами УССР.
- 4) Конторами „ДВИГАТЕЛЬ“.
- 5) Крупными Издательствами СССР и
- 6) Специальными Уполномоченными Издательства „ВФК“.

Текущие счета Издательства в г. Харькове:

В вечернем Аг-ве ГОСБАНКА—44.
В УКРАИНБАНКЕ—661.

Зміст ч. 1 (24)

Оповідання:

Саїд-онук Ахунбая-Огли—Ол. Копиленко.

Дош—В. Дорошкевич.

Нариси:

Яструбенська республіка—Ф-ш Винник.

Кам'янка—О. Ясний.

Аліазний фонд СРСР—Москвичанин.

Експедиція ВУФК'у на Кавказ—Д. Бузько.

Статті:

Художник Хвостов—Хмурий.

Сатира, гумор:

Скиба життя—В. Манківський.

Блискучий вихід—С. Чмелів.

Коли його закривають—С. Ч.